

Miquel Llor

Laura a la ciutat dels Sants

PERSONATGES

TERESA
FILOMENA
TOMÀS
LAURA
LLIBORI TERRANEGRA
ANGELINA
ASSUMPTA
MOSSÈN SERRA
MINYONA
ONCLE JOANET
PERE
SENYORA ANTÒNIA VILELLA
MOSSO

ACTE PRIMER

Sala de dalt, a can Muntanyola del Reig. Al fons i a l'altura d'uns graons la galeria, porticada d'arcs neoclàssics, envidriada. Cel clar, amb arbres i cúpules conventuals. Al mig de l'escena, una magnífica taula catalana; al damunt, un gerro modernista amb un ram de flors artificials, llampants. Entorn, cadires a la moda del dia i algun que altre seient de bona època. Màquina de cosir; calendari i estampes vulgars a les parets. Cortines florejadades, ordinàries.

L'acció a Comarquinal, a primeries de segle; octubre.

I

(Se sent un piano: Schumann. Filomena, la minyona vella, apila sobre la taula un gruix de roba blanca, planxada. Teresa, germana de Tomàs de Muntanyola, vestida de sortir, amb discreció de senyora provinciana, es lleva els guants i el vel, greu com a persona de trenta-vuit anys que es respecta i sap ser condescendent amb els inferiors. Paren l'orella als sons del piano. Filomena mou el cap, contrariada.)
TERESA: Es deuen llevar, els nuvis!

FILOMENA: Comencen bé el dia! (Pausa expectant. Escolten. No se sent més el piano.) Ja no estan per músiques!...

TERESA (clement): Potser es vesteixen!...

FILOMENA: No he sentit pas les aixetes. (En un esclat.) Ja tornen a jeure!

TERESA: No siguis malpensada.

FILOMENA: Quin escàndol!... (feineja). I, com vols que l'anomeni jo, la dona del teu germà?

TERESA: Dient-li... *senyora*, quedes bé.

FILOMENA: Senyora!... I no porta un fil de roba que sigui seu!... I si no li encertem els gustos? Aviciada als àpats de fonda, que no es cregui que li volem fer passar gana!

TERESA (despectiva): Els barcelonins rai!... Els agraden bons plats de pagès!

FILOMENA: Avesats a poca teca!...

TERESA (anant cap a la porta lateral, dreta, que és la de l'escala): Pujo un moment; ens caurà migdia i no vull que la cunyada es pensi que em ve de nou. (Surt.)
(Filomena s'acosta a la galeria; escolta mirant endins, sigil·losa. Entra Tomàs de Muntanyola per la porta de l'esquerra. Trenta-cinc anys; vestuari folgat, sabates ferrades, l'aire de bona salut. S'acosta a Filomena i li toca l'espatlla.)

— 2 —

TOMÀS: Què espies?

FILOMENA (esglaiada): Mirava si baixaven... tan tard... (es reprimeix).

TOMÀS (rient): Parla clar, no te n'estiguis.

FILOMENA: Un punt a la boca m'hauré de fer.

TOMÀS: Tots hi guanyariem.
(Filomena agafa la roba planxada i surt rondinant per l'esquerra. Tomàs s'acosta als graons de la galeria i parla de cara endins.)

TOMÀS: Encara no estàs llesta?
(Entra Laura, per la galeria. El sol la fa resplendir un instant. Tomàs l'aixeca a pes de braços i la deixa a terra. Laura riu. Tomàs la ressegueix amb la vista.) Fas goig de debó. (Intenta besar-la, però ella s'enretira.)

LAURA: Si entraven?

TOMÀS (li agafa el cap i la besa): T'agrada fer-te pregar! (Torna a besar-la.)

LAURA (molesta): No t'has rentat la boca!... I aquesta pipa!...

TOMÀS: No vols que fumi amb pipa?

LAURA: Vull que entenguis els meus miraments.

TOMÀS: Miraments o compliments? (Maliciós.) Tu, necessites portes ben tancades!

LAURA (dolguda): No Tomàs... (S'asseu vora la taula i va seguint amb la mirada Tomàs, que ha obert el calaix, en treu la capsa de tabac, omple la petaca i carrega la pipa.)

TOMÀS: Deus pensar que sóc un salvatge. (Deixa la pipa al calaix.)

LAURA: Penso que... posat a casa teva...

TOMÀS: A *casa nostra*, digues.

LAURA: Si encara no fa un dia que hi he arribat.

TOMÀS: Què et semblo, posat a casa?

LAURA: Em sembles... una mica un altre.

TOMÀS: També m'ho sembles tu, una altra, com si cada dia et descobrís...

LAURA: I ¿quan se t'acabin els descobriments? ¿què faré?... Sóc aprensiva!

TOMÀS: Maniàtica, ets!

LAURA: Ens coneixem tan poc!... Què són quatre mesos per a saber!...

TOMÀS: Encara vols saber més? (Riu; simula un petit cop picardiós a l'espatlla de Laura.) De tu, sé que tens un natural... misteriós, i t'en guardes el secret.

LAURA: Quin secret?

TOMÀS: No el sé, però hi és. Tu, saps riure?... vull dir, una rialla franca.

LAURA: No sóc divertida.

TOMÀS: Va semblar-m'ho així que et vaig posar la vista a sobre, al terrat de casa la teva cosina. T'havies acostat la mà als ulls, com si volguessis saber què hi havia més enllà de Montjuïc.

LAURA: Ho faig d'esma.

TOMÀS (com si enraonés sol): I de vegades mires... No t'has fixat com miren les estàtues?... (no ben bé enlloc)... I va acudir-se'm que tu, i tot això que no entenc, havia de ser per a mi, mal no en descobrís el misteri.

LAURA (commoguda): No és cap misteri. I jo voldria poder estimar-te una mica més cada dia que passi.

TOMÀS: Ho és; ho és, talment la corona prima dels Sants dels altars.

LAURA (abraçant-lo, commoguda): No m'ho diguis, que no ho mereixo. I jo voldria estimar-te més encara cada dia.

TOMÀS: Ja n'has après, en cinc setmanes de casada! No ets mala alumna.

LAURA: ¿Per què em respons així? El que vull dir és que... (es repensa com si temés no ser entesa). Parla'm dels meus secrets.

TOMÀS: Podem parlar de tot, entre marit i muller rai! (picant l'ullet).

LAURA (apenada): Què em retreu?... (Ell la mira sorprès. Ella li agafa les mans.) Què faré quan em vegis sense corona?

TOMÀS: Et malfies perquè nosaltres som del motllo antic; carregats de por del dimoni. I... encara sort d'aquesta por.

LAURA: Tens mania a la família!

- TOMÀS: L'oncle Llibori, el germà de la mare, es refiava que m'ho barrotaria tot, per quedar-se'm el Reig a sota preu.
- LAURA: Però no has hagut de vendre res, ni enganyar ningú.
- TOMÀS: I m'he divertit, de la manera que ells no gosarien per por de l'infern i perquè costa moneda. Els crema que no m'hagi casat amb la pubilla que em triaven per a fer-ne una esclava.
- LAURA: Com que els tractaré bé!...
- TOMÀS: Ja et trobaran defectes!
- LAURA: Tants com en tinc!... De vegades me'n peneixo; d'altres... (S'adona que ell no l'escolta i que la ressegueix amb els ulls.)
Què mires?
- TOMÀS: Si els faràs prou efecte. Vull que els enlluernis per a tenir a la mà tots els «trunfos».
- LAURA (dolguda): ¿Em vols lluir com una tartana nova?
- TOMÀS (ressentit, l'agafa pels braços): Et vull perquè et vull, i perquè ets una dona com no n'hi ha d'altra a la parentela. Per això ets la mestressa de can Muntanyola, *del Reig!*, que són els bons.
- LAURA (amb neguit): ¿Per què no m'en deies res, abans?
- TOMÀS (desentenent-se): Ho dic ara, perquè ja ets a casa. El que has de fer és vigilar.
- LAURA: Vigilar, què?
- TOMÀS: Que no et posin el peu al coll, començant per la meva germana. Bé he de defensar els meus interessos! Ves si m'han pres el Reig!
- LAURA: Com que a casa no sabíem res d'interessos!... Passàvem uns quants dies a Sant Hilari, l'estiu... Per setmana Santa, a Montserrat i prou més. (Queda abstreta en el record.)
- TOMÀS: Fas veu d'enyorada.
- LAURA: No m'hauré d'enyorar, si tens voluntat.
- TOMÀS: Voluntat rai!... Fins tossut sóc.
- LAURA (vehement): Tant com els interessos hem de considerar les persones; el sacrifici de la teva germana.
- TOMÀS: Li he millorat el dot!
- LAURA: Bé prou se'l guanya.
- TOMÀS: ¿Tu també afavoriràs els qui em critiquen?
- LAURA: És que tu i jo hem d'anar d'acord. A soles, no?
- TOMÀS (picardiós): Sempre hi estaria de sol, amb tu! (l'abraça).
- LAURA: No facis demostracions d'aquestes!
- TOMÀS: Per què? Quantes noies que veus passar amb aires de mitja monja, els sabessis la història!
- LAURA: Són enraonaments de casino!
- TOMÀS: Pregunta-ho a l'oncle Llibori! Quin un, l'oncle! El van haver de casar amb corredisses. Si aquestes parets poguessin enraonar!
- LAURA (impacient): No diguis mal de casa! Quan anirem al Reig?
- TOMÀS: Quan hàgim complert amb les visites a la família. Però amb l'oncle Narcís no; no ens tractem.

LAURA: Un altre oncle?

TOMÀS: En unes eleccions a diputats va fer trampa amb l'acta del pare. Ja li ve dels avis. En temps de la guerra dels carlins, el seu avi va descobrir l'amagatall del nostre, d'avi, que era liberal, i el van afusellar.

LAURA (estremint-se): Què expliques! Sortim una estona.

TOMÀS: Si que ets poc soferta.

LAURA: Estic marejada. (Es recalca al braç de Tomàs, però s'adona que Teresa és al pas de la porta, i enretira el braç.) Ai, la Teresa!

— 3 —

TERESA (greu i serena): Bon dia... He pensat... no per res, no.

TOMÀS: Ja comences (s'acosta a la taula, treu una clau grossa del calaix i surt per l'esquerra).

LAURA: Bon dia, Teresa. Estic avergonyida, tan tard.

TERESA: No ha quedat res endarrera. (Tomàs entra amb una escopeta de caça; examina l'arma mentre enraona.)

TOMÀS (a Laura): Vols que sortim, fins a migdia?

TERESA: Ja hi som, a migdia, però no hi fa res...

LAURA: En Tomàs deia d'ensenyar-me no sé quins racons, de Comarquinal.

TOMÀS (amb un pic de duresa): No ens en queden, de racons; aviat serà un Barcelona en petit.

LAURA: Que no el desfigurin amb les reformes.

TERESA: Penso igual que tu.

TOMÀS: Déu vulgui que duri.

TERESA: Quines bromes!...

TOMÀS: També en vull fer de reformes, en aquesta casa.

TERESA: Mai no hi hem estat malalts!

TOMÀS: Surto a dir a en Pep que tregui la jardinera. (Va cap a la porta de la dreta, i al moment de sortir es dirigeix a Laura.) Tu, prepara't. (A Teresa.) Si som lluny, ens quedarem a dinar als Quatre Camins, que hi ha gent divertida. (Surt.)

— 4 —

(Teresa es manifesta contrariada. Laura la contempla re- celosa.)

TERESA (com si enraonés sola): És una bala de vidre. Ell ha fet sempre el que ha volgut.

(Filomena, intimidada, entra per la galeria.)

FILOMENA: Bon dia... tinguin.

LAURA (cordial): Bon dia... Filomena.

FILOMENA: És per a saber si volen que endreci les maletes...

LAURA (confusa): Encara estan a mig desfer.

- TERESA (amb autoritat): Les desarem nosaltres. Vés a dalt i tanca.
(Filomena se'n torna després d'haver observat la forastera.)
- TERESA: La Filomena voldria tafanejar les maletes. N'hi haurà prou amb les exageracions d'en Tomàs per a fer enraonar la gent. Quan ell s'engresca no escolta ningú. Ja ho hauràs vist, encara que... en tant poc temps... (abaixa la mirada, com si es reservés).
- LAURA (en un esclat suplicant): Teresa!... No giris la vista!
- TERESA (amb fredor): M'has espantat.
- LAURA: Ens hem de tractar com si ens coneguéssim de tota la vida!
- TERESA: Som eixuts, nosaltres.
- LAURA: Estic desorientada.
- TERESA: És el que porten, les presses.
- LAURA: Les presses que en Tomàs em donava.
- TERESA: D'ell, se'n fa el que se'n vol, però no sempre.
- LAURA: Necessito que em guiïs.
- TERESA: Què et podria ensenyar jo, si ens pots donar lliçons de tot?
- LAURA (vehement): Enraonem amb naturalitat.
- TERESA: No acostumo a mentir. Callo, si la consciència m'ho aconsella.
- LAURA: Que no semblin lliçons d'urbanitat de llibre.
- TERESA: Si la gent seguia la urbanitat, hi hauria més respecte.
- LAURA: Perd-me'l; hi guanyarem totes dues. Ara ho deia a en Tomàs: hem de ser senzills per a viure bé.
- TERESA (despectiva): Viure bé!... Les mestresses de can Muntanyola mai no hi havien pensat; no es planyien les mans, no!
- LAURA (contemplant-se les mans): Et figures com em miraria el teu germà, si me li presentava feta un escarràs?
- TERESA: Ell en té prou que ho sigui jo.
- LAURA: Era obligat que les dones sembléssiu bastaixos, entremig de tanta riquesa? (assenyala entorn).
- TERESA: Antigalles només! Les golfes en són plenes.
- LAURA: Tornant-les a lloc, aquesta casa es faria mirar.
- TERESA: Si les aprofitàvem, semblaria que hem de fer estalvis.
- LAURA (assenyalant cap a la galeria): D'allà estant, es veu una mica de pati, tan recollit...
- TERESA: Humit és. Hi guardem quatre enrenocs.
- LAURA: Qui es devia haver assegut al banc de pedra?
- TERESA: Nosaltres, mai, ni la mare tampoc. Però no t'estiguis de res; qui més mestressa?
- LAURA: Mestressa?... El pare no em va deixar tenir afició a manar.
- TERESA: I, li van fer profit aquestes idees ?
- LAURA: Va morir pobre com sóc jo. (Gest de Teresa, de jugador de cartes que guanya un «tanto».)
- TERESA: Saps que pots fer i desfer. Tens l'home encantat, i mentre li duri!...
- LAURA (suaument): Procuraré que li duri.

TERESA: Quan pugem et donaré les claus dels armaris.
 LAURA: Les claus rai. El que ens convé, que jo m'acostumi... que en Tomàs es faci càrrec...
 TERESA: Quines il·lusions!... Jo no; sóc com la mare. (Es commou a l'evocació però fa l'esforç de reprimir-se.) Res... manies que farien riure...
 LAURA (efusiva): A mi no em fan riure. Són veritats que entenc bé.
 TERESA (amb rancúnia): En Tomàs no les ha enteses mai. Gràcies que sé portar la creu...
 LAURA: La creu?... No és possible viure amb alegria?
 TERESA: Jo?... Pujada entre persones d'edat... i tants morts! A vint anys ja em veia pansida; de la cara només! Si em desfaig el cabell, em... (s'atura a mig dir, esgarrifada). Què t'explico!...
 LAURA (commoguda, intenta abraçar-la): Explica-m'ho, Teresa! T'ho agraeixo més!...
 TERESA (es separa, esquiva. Continua, severa): No... Tard o d'hora la creu. (Es gira a mirar a través dels vidres. Laura s'asseu, desanimada.) No sortiu?
 LAURA: Tant és. M'ha vingut una esgarrifança.
 TERESA: Hauràs de posar-te alguna peça d'abric. Si cau la boira...
 LAURA (s'aixeca): Em sembla que en Tomàs puja.
 TERESA (obrint la porta de la dreta): L'oncle és.

— 5 —

(Entra l'oncle Llibori Terranegra; barbata gris, ulleres blaves, gorra de senyor, de visera de roba. El segueix Angelina, filla de l'oncle; vint anys, agraciada. Darrera entra Assumpta, la neboda pobra, vestida de mig dol, l'aire encongít. Porta un paquet a la mà. Divuit o vint anys. Observa Laura quan no és vista.)
 TERESA: Vostès a aquesta hora? I tu, Angelina!...
 ANGELINA: Bon dia, Laura. (El pare i la filla donen la mà a Laura. Aquesta es troba encarada amb Assumpta.)
 ONCLE LLIBORI (referint-se a Assumpta): Té raó que no era a l'estació a rebre-us, ahir. És l'Assumpta... (displicent). La neboda que s'està amb nosaltres.
 LAURA (li estreny la mà, somrient): Encara no ens havíem vist. Assumpta et dius?
 ASSUMPTA (dura): Sí, senyora.
 ONCLE LLIBORI: Hem pensat: pugem a donar el bon dia als nuvis! (Es gira, falaguer, de cara a Laura, però ella no el sent, enraonant amb Angelina.)
 ANGELINA: Portes un vestit preciós. És de París?
 LAURA: Ca!... Me'l va fer la modista de casa.
 (L'oncle adreça a Laura una llambregada ràpida.)

LAURA: Que no seuen? (acosta cadires. Tots s'asseuen, llevat d'Assumpta).

ONCLE LLIBORI (eixut): Seu, noia. No et quedis espalmada. (Assumpta seu, rígida. Un silenci; no saben què dir-se. L'oncle continua.)
I, com diu que li prova, a la nostra Laura?

LAURA: Hauré de fer l'aprenentatge.

ONCLE LLIBORI: Per a una xicota llesta com tu, serà un aprenentatge petit.

LAURA (després d'un altre silenci): Pujo a buscar una cosa que m'agradarà que vegin; un moment. (Surt per la galeria. Tots la segueixen amb la vista, com alliberats d'una compressió. Pausa.)

ANGELINA: En què la troben exagerada?... És bonica!

ONCLE LLIBORI: També ho és el dimoni, quan li convé. Massa cenyidet, el vestit. En Tomàs es deu tornar mig boig!... (Les dones miren l'oncle amb alarma.) I em sembla que porta la cara pintada.

ASSUMPTA (d'una batzegada): Són *polvos* de color.

ONCLE LLIBORI: En quines coses es fixa, l'Assumpta!

ANGELINA: Ha vist com jo me'n poso.

ONCLE LLIBORI (indignant-se): No creia que t'hi atrevissis, en vida meva.

TERESA: La roba de dins li haurien de veure.

ONCLE LLIBORI: Ja m'ho figuro; prima i poc folgada.

TERESA: De colors i tot, en porta.

ANGELINA (admirada): Li demanaré que m'ho deixi veure. (L'Assumpta estira el coll, escoltant amb avidesa.)

ONCLE LLIBORI: Disbauxes de qui no ha tingut mai un cèntim. Camises de colors!...

ASSUMPTA (assenyalant la galeria, temerosa): Ja torna!
(Laura entra amb uns paquets petits a les mans i els deixa damunt la taula. N'obre un, treu un collaret de la capsa i l'ofereix a Angelina.)

LAURA: Aquest sí que és de París. (Tots s'acosten, llevat d'Assumpta.) T'estarà bé.

ANGELINA (contenta): Me'l regales?

ONCLE LLIBORI: Massa per a la noia, que no sap lluir.

ANGELINA (ressentida): Lluiria amb les altres! Gràcies, Laura; est una gran persona. (L'abraça i la besa.)

LAURA: Més agraïda estic jo, i més coses he dut, però hem d'obrir les maletes (obre una altra capsa). Vostè, oncle; vegi si hem encertat.

ONCLE LLIBORI: ¿Jo i tot? (treu una cartera de la capsa). Ens aviciars! (S'acosta el paquet a la cara.) El perfum que tu portes! Oloreu, noies, quines fragàncies gasten a París.

LAURA: I a l'Assumpta, aquests mocadors, si li agraden.

ASSUMPTA (fent-se endarrera): No, senyora!; no es molesti... Porto dol.

LAURA: Quants compliments! No et fan gràcia?

ANGELINA: Sí, que li'n fan. (Ajuda a Assumpta a desembolicar la capsa.) Són un núvol! (Examinen la finor de la tela. Assumpta els desa i se'ls guarda. Tots seuen. Entra Filomena i parla baix a Teresa, que es treu un manyoc de claus de la butxaca, i l'hi dóna. Filomena surt per la galeria. Laura s'ha assegut entre les dues cosines i queda encarada a l'oncle. Ell es treu el mocador i s'eixuga les ulleres; el mocador li cau i, en collir-lo, ho aprofita per a mirar de prop el baix de la faldilla de Laura. Ella insinua el gest de tivar-se la roba. Angelina, anguniosa, s'aixeca de la cadira.)

ANGELINA: Pare!... Potser que ens n'anèssim... És tard.

ONCLE LLIBORI: Quines presses! (A Laura.) Cansats de rodar món, ara us convé una tongada de calma. En Tomàs necessita que el frenin, i ningú més que tu, eixerida com ets...

LAURA (inquieta): Sóc com les altres, amb ganes de fer feliç el meu marit.

ONCLE LLIBORI: Bon pensament, mentre no es desatenguin les obligacions.

LAURA: Espero que vostès m'advertirien, si...

ONCLE LLIBORI: Segueix les petjades de la Teresa i res més. (Teresa nega amb el cap, amb gest de modèstia.)

ANGELINA (rient): Tanca't a casa, i fes menjar escudella barrejada al teu home, fins que s'avorreixi.

TERESA (reticent): ¿Que et fem menjar escudella barrejada, quan véns?

ANGELINA: Mai, Teresa. Fas bé les coses com ningú. Per això no entenc que t'avinguis al que diu el pare.

ONCLE LLIBORI: He hagut de posar cabells blancs per a veure'm contradit dels fills. Què pensarà, la Laura?

LAURA: No he tingut temps de pensar. M'he casat amb ganes de no contrariar ningú.

ONCLE LLIBORI (displicent): Ens refiem que així sigui.

LAURA (amb fermesa): Els qui em coneixen no ho dubten. (S'aixeca.)

ONCLE LLIBORI (compungit): El bon zel m'ha fet dir massa.

LAURA: No sé perquè tarda, en Tomàs. Vaig a veure si puja. (Surt per la dreta. Silenci de sorpresa, de tots.)

— 6 —

TERESA: Ja han vist com salta, al primer entretoc.

ANGELINA: Més hauria dit, jo.

ONCLE LLIBORI: Vols donar-li ales?

ANGELINA: Prou les necessitarà! (A Teresa.) Ella no sap la nostra rutina. (A l'oncle.) I vostè, no pot instar a la discòrdia amb l'ex-cusa de la bondat.

ONCLE LLIBORI: Tu et vas desvergonyint, d'ençà que vaig fer el sord al mort de gana de l'Enric pellaire.

ANGELINA: Doncs jo no el faig, el sord.

ONCLE LLIBORI (més enfadat): M'amenaces? (Assumpta es posa a plorar, sorollosament.) Què li passa, a aquesta? Prou llàgrimes!

ANGELINA (suaument, a Assumpta): Calma't; no treu de res. (Obliga Assumpta a aixecar-se.) Fa massa estona que estem tancades. Anem; passarem per l'horta. (Surt amb Assumpta per l'esquerra.)

TERESA (a l'oncle, impetuosa): Voldria ser prou bona o prou dolenta; no d'aquesta manera barrejada que sóc.

ONCLE LLIBORI (sorprès): Què dius que voldries?

TERESA: Té raó la seva filla, i en tindrà la dona que en Tomàs m'ha dut a casa. Entre tants jutges, aprendrà de dir mentides, serà malfiada. I jo, mai no podré veure-la amb bons ulls.

ONCLE LLIBORI: No tenies por que us fes anar de mal borràs, la forastera?...

TERESA: Paciència demano, per a consumir-me. (Se senten veus que s'acosten.) Ja puguen. No els vull veure, ara. El vespre entraré a veure'l, oncle. (Surt de pressa, per la galeria, eixugant-se els ulls. L'oncle, perplex, s'acosta a la porta de la dreta. Entra Tomàs, el braç enllaçat al de Laura. Els segueix mossèn Serra, sacerdot d'edat, pulcre i eixut de cos, vivaç i infantil.)

— 7 —

TOMÀS (acostant una cadira al capellà): Segui, mossèn Serra. No li farem pagar la cadira, com vostès a missa.

MOSSÈN SERRA (a l'oncle): M'he aturat a felicitar els nuvis, i veient la jardineria teva a la porta, he pensat si em deixaries a casa.

ONCLE LLIBORI: No serà la primera vegada.

MOSSÈN SERRA (a Laura): Li repeteixo l'enhorabona. Estic segur que deixarà senyal de les gràcies que Nostre Senyor li ha concedit, i perdoni si amb l'edat rapapiejo.

LAURA (estrenyent-li la mà): Mai ningú no m'ha parlat com vosté.

TOMÀS (rient): Hi entén molt, mossèn Serra, encara que sembli que no hi toca.

ONCLE LLIBORI: No sabies que ens està fent un museu? (Ho recalca, compassiu, i Tomàs riu més.)

LAURA (intimidada per les rialles dels altres): No en sabia res.

TOMÀS: No ho has llegit en cap diari?

MOSSÈN SERRA: Sóc el capellà més desacreditat del nostre incomparable Pla de Comarquinal. (Segueix enraonant baix amb Laura.)

TOMÀS (a part, a l'oncle): Encara no m'ha parlat de la dona! Penso que no hi té res a dir!

ONCLE LLIBORI: Confio poder dir-ne bé sempre.

TOMÀS: Bona planta. Miri-la bé!... (dóna un copet maliciós a l'Oncle. Riuen). És cosa fina!

MOSSÈN SERRA (a Laura): ¿No li costarà d'adaptar-se a la quietud nostra?

LAURA: Sempre m'ha fet il·lusió sentir durar les hores.

MOSSÈN SERRA: Vigili's. De vegades l'esperit s'hi adorm. Cal molta fermesa per a no esbossar-se.

LAURA: Amb la quietud m'adono que visc.

MOSSÈN SERRA: Potser el nostre paisatge li sembli massa auster. (Tomàs i l'Oncle se'ls acosten.)

LAURA: En Tomàs me'l farà conèixer.

TOMÀS: Ens n'anirem dilluns.

MOSSÈN SERRA: Rieral enllà, les tardes, el Montnegre sembla daurat.

ONCLE LLIBORI (despectiu): És un camí solitari i pedregós.

MOSSÈN SERRA: Però et dóna una sensació d'infinít com enlloc més. Comarquinal s'ha d'anar descobrint amb amor i sense presses.

TOMÀS: D'aquí cinc anys, farà la competència a qualsevol ciutat de primera.

MOSSÈN SERRA: Els migdies d'hivern, a La Roureda, es troben clots abrigats de molt bon seguir.

LAURA (vehement): Vostè ens hi podria acompanyar, cap al bon temps. (S'adona que Tomàs sembla contrariat, i perd animació.)

MOSSÈN SERRA: Per al bon temps, trobarem punts de vista magnífics, camí del Reig. Les falgueres t'arriben al genoll i la terra sembla morada. (Tomàs i l'Oncle es posen a riure, però Mossèn Serra no se n'adona.) Arribeu-vos al gorg de l'Oliva; té una blavor sinistra. (Laura es desorienta, amb les rialles dels altres.)

TOMÀS: Tant com he nedat al gorg, amb el nebot de vostè!

MOSSÈN SERRA: L'espero d'un dia a l'altre, en Pere.

ONCLE LLIBORI: No es cansa, d'anar pel món?

MOSSÈN SERRA: Ja fóra hora que posés enteniment i tornés. (A Laura.) I vostè, senyora Muntanyola, que Déu ens la guardi, i dispensi.

LAURA (intimidada): Li... agraïm tant!...

MOSSÈN SERRA: Per molts anys. (Surt amb l'Oncle per la dreta. Tomàs no es mou. Laura, que ha anat fins a la porta, torna i es recalca a la taula, mirant Tomàs, insegura. Ell se li gira de cara.)

LAURA: Que estàs disgustat?

TOMÀS (enèrgic): No aniré enlloc amb aquest maniàtic. Faríem riure.

LAURA: És tan bona persona!...

TOMÀS: Entabana el senyor Bisbe amb els enrenocs que tragina al museu. S'ha fet seu l'ajuntament i quatre propietaris que volen passar per eminències.

LAURA: No dieu que els diaris l'alaben?

TOMÀS: Els de l'estranger, que fan propaganda de qualsevol raresa. Duu sotanes esmolades perquè no li demanin comptes del que pidola.

LAURA: És un home de bé, Tomàs!

TOMÀS: De què el coneixes?

LAURA: No li has vist els ulls?

TOMÀS: Tu, ets dels qui es deixarien prendre els «quartos».

LAURA (arrepentant-se-li al coll): No!... diu la veritat.

TOMÀS: Sort que és un vell.

LAURA: Si no fos vell, què pensaries?

TOMÀS (intentant dissimular l'enterniment que el guanya): No, res.

Ja t'he dit que sóc un salvatge. Mossèn Serra és un d'aquells amb qui us podríeu confiar els secrets.

LAURA: Els meus secrets, podràs prou saber-los.

TOMÀS (dolorit): També voldria que et fes gràcia el que dic jo.

LAURA (se li recalca al coll): Ja me'n fa.

TOMÀS (corresponent-li a l'afalac): Però amb ell no hem d'anar enlloc.

LAURA: No; només tu i jo... (Van cap a la galeria, i es troben encarrats a Teresa, que entrava.)

TOMÀS (contrariat): Sembles un fantasma, tu!

LAURA: Què dius, Tomàs?

TERESA (glacial): Si vols, demanaré per entrar!... El dinar és a taula.

Ja direu si sortiu o no. (Entra Filomena per l'esquerra i se situa una mica endarrera de Teresa.)

TOMÀS (dubtant, a Laura): Què farem? Decideix.

LAURA: Jo? (Mira aquell grup que espera de peu dret el seu determini. Cansada, respon.) Tant se val; quedem-nos.

(Tomàs va cap a la porta de la dreta, seguit de Laura. Filomena dona el manyoc de claus que li havia deixat Teresa, i aquesta se les posa a la butxaca, torna a lloc la cadira que Laura, en passar, havia deixat entregirada per descuit, i segueix a distància els nuvis. Filomena és la darrera d'anar-se'n, tot senyant-se un badall.)

II

(La mateixa sala. Un sofà posat d'esbiaix, a la dreta. Una petita taula al davant amb uns quants llibres. Un llum de pàmpol a la vora, encès. La taula gran, que era al mig, és cap a l'esquerra, amb cadires de braços entorn. Cortines de domàs en comptes de les de cretona. Moble central, davant de la galeria, amb canalobres. Catifes, cornucòpies, llum; tot del millor gust, del XVII o XVIII, propi del senyoriu rural. Capvespre tardoral.)

— 1 —

(Tomàs, assegut vora de la taula gran; rasca una eina amb una llima, i va bevent glops d'una copa, que va acabant d'omplir d'un sífó. Fuma en pipa. Laura, vestida de fosc, molt senzilla, cus assegada vora el llum encès. Quan el refrec de la llima esdevé més estri-

dent, Laura mira Tomàs, i torna a cosir. Entra Teresa per l'esquerra, vestida de carrer. S'acosta de pressa a Laura.)

TERESA: Mira si em cau igualat. Jo no m'hi arribo.

(Laura s'aixeca i passa la mà per la pell de l'abric de Teresa. Tomàs la mira i es posa a riure.)

TOMÀS: Sembles tu, la jove de can Muntanyola!

TERESA (com si no el sentís): Vaig a buscar l'Angelina, i ja són les cinc.

TOMÀS (amb to de befa): Has ben tornat de mort a vida, com aquesta casa! (assenyalant entorn).

TERESA (secament): No hi vas perdre res amb la meva ignorància.

TOMÀS: Només falta que poseu guants a la Filomena.

LAURA (severa, sense duresa, a Tomàs): Ningú no et pot agrair aquestes bromes.

TOMÀS (a Teresa): Ara, fins els carquinyolis prens amb forquilla.

LAURA: Deixa'l dir. Tancat a casa, enyora el billar, o jo què sé!...

TOMÀS: Les dones, sempre penseu el pitjor.

LAURA: Prefereixo no pensar.

TOMÀS (a Teresa): A veure si se't presenta un bon hereu, amb els papers nets!

TERESA (exasperada): Em vols fer perdre la paciència? Ja no sortiria. (S'asseu.)

LAURA (acostant-se a Teresa): No facis esperar l'Angelina. Jo no m'he de moure.

(Teresa s'aixeca, a contracor, i surt per la dreta. Laura torna al sofà. Cus. Tomàs llima. Laura aixeca la vista.)

LAURA: No t'adones del mal que li fas?

TOMÀS (confús): Sap que li puc dir tot.

LAURA: La mortifiques perquè jo me'n senti, com si fessis caramboles.

TOMÀS: No sóc bo per aguantar sermons de dones. Vosaltres, si no se us té fermades!

LAURA: El pensament no me'l fermaries.

TOMÀS: Ja t'entenc; encara que el Muntanyola del Reig no sàpiga coses elevades, mai no erra.

LAURA: Sobretot, els comptes, mai. En canvi, de tenir consideració a les persones!...

TOMÀS: Val més que plegui (s'aixeca), abans no em posis de mal-humor.

LAURA: Sí; vés al casino; que t'expliquin la manera de fermar les dones.

TOMÀS: Si tu et queixes!... Què et falta?

LAURA (aixecant-se): Des que se'ns va morir la nena, ja no em falta res.

TOMÀS: Cada dia ets més esquerpa. Mira que hi perdràs!!... (pacíficament).

LAURA (anant-se'n per la galeria): Encara he de perdre més? (Surt.)
TOMÀS (sol): T'asseguro que hi perdràs. (Beu un darrer glop, encén la pipa, agafa l'abric de sobre una cadira i se'l posa damunt de les espatlles. Entra Filomena per la dreta.)

— 2 —

FILOMENA: No hi és, *ella*?
TOMÀS: Prou, hi és!
FILOMENA (torna a la porta i enraona cap a fora): Sí, que hi és. Entra! (Entra Angelina, vestida de carrer.)
ANGELINA (a Tomàs): Ja és fora, la Teresa? Així, me'n torno. (Filomena surt.) Voldria veure un moment la teva dona.
TOMÀS: Quan té la gatina no es mou de casa; al revés que jo.
ANGELINA: Per massa!... Tot Comarquinal va ple que rodes com un solter.
TOMÀS: Em pago els gustos amb diners meus, i de passada faig un favor a... *la senyora*.
ANGELINA: La Laura no mereix aquest tracte.
TOMÀS: Se'n distreu desenterrant «trastos»; va a l'hospital, llegeix el diari!...
ANGELINA: El diari, llegeix?
TOMÀS: Doncs, per què et penses que enraono?
ANGELINA: El mal va ser que se us morís la nena.
TOMÀS: Doncs, com s'ho hauria pres si hagués estat un noi?
ANGELINA: No tens adob... Me'n torno; la Teresa m'espera a casa.
TOMÀS: Què són tantes presses, avui?
ANGELINA: Anem a veure la germana de Mossèn Serra. Els ha arribat el nebot.
TOMÀS: En Pere? Ja prou deurà venir!
ANGELINA: Dies ha que la Teresa em demana que l'hi acompanyi. (Dóna a Tomàs un petit paquet, de color.) Digues a la Laura que li deixo la mostra del coll.
TOMÀS: Jo també surto!
ANGELINA: Ho encomaré a l'Assumpta, que m'espera a la cuina, amb la Filomena. Com que mai no gosa pujar!... (Es dirigeix cap a la porta de la dreta.)
TOMÀS: I tu, què? Penses convèncer el pare, si no vol tractes amb el teu Enric?
ANGELINA: Jo em caso, amb consentiment o sense. L'Oriol, l'advocat, diu que no em pot negar el dot de la mare... (Surten.)

— 3 —

(Entra per la mateixa porta Filomena, seguida d'Assumpta, que porta el paquet que duia Angelina.)

FILOMENA (reticent): *La senyora*, té la mania de quedar-se darrera els vidres del porxo quan en Tomàs i ella estan desavinguts.

ASSUMPTA: Tothom ho diu, que no s'avenen.

(Filomena surt per la galeria. Assumpta repassa amb la vista la sala, cautelosa. Treu del petit cove de la vora del sofà la peça de roba que Laura cosia i n'examina la qualitat. En sentir passes deixa de seguida la roba i es compon una actitud esmoreïda. Entra Laura per la galeria.)

ASSUMPTA (ràpida i eixuta): L'Angelina m'envia això (allarga el paquet), per si vol treure la mostra del coll.

LAURA: Gràcies, Assumpta. Vine a seure.

ASSUMPTA: Se'm fa tard. (Queda quieta, reservada.)

LAURA: No vens mai!

ASSUMPTA: Ja veig la Teresa, sortint del Roser. Vostè encara dorm.

LAURA: No pas sempre.

ASSUMPTA: Poc em vaga entretenir-me. L'Angelina no podia esperar, i...

LAURA: Deixa que em figuri que has volgut venir. (Laura s'asseu.)

Per començar, fes el favor de no dir-me més de vostè; som cosines!

ASSUMPTA (esgarrifada): De cap manera. Faria riure!...

LAURA: A qui? (Assumpta abaixa el cap; no respon.) Si venies, ens coneixeríem més bé; m'ajudaries a fer coses... de res.

ASSUMPTA: Ja en tinc, de feina; sobretot, des que l'Angelina festeja. (Profereix un començ de riulla estrident.)

LAURA: No m'ho prenguis a mal. Me'n guardaria prou de fer-te treballar.

ASSUMPTA: Ja sé que no serveixo de gaire. Aquí, no som eixerides com...

LAURA: Aquí, com a Barcelona, tenim prou bones mans per a fer el que convingui.

ASSUMPTA: Vaig anar a costura fins gran. El pare era en vida i teníem propi.

LAURA: Fa temps que se't va morir?

ASSUMPTA: Quatre anys i cinc mesos. (S'abstreu en el record dolorós.)

LAURA (passant-li suaument la mà pel front): I, ¿he de perdre les fiances que tornis?

ASSUMPTA: Gran cosa! Per fer què?

LAURA: Per a fer això que no t'expliques...; per si algun moment et senties massa sola.

ASSUMPTA: No m'he queixat mai! (Mira entorn, esporuguida.)

LAURA: No diríem res que no pugui ser escoltat, ni mereixo una visita teva. (S'aixeca, s'acosta a la porta de la dreta i l'obre perquè Assumpta surti. Aquesta s'encongeix més, però no es mou. Laura agafa una cadira i la posa al davant de la que ella ocupava. Cominatória.) Vine a seure.

ASSUMPTA (amb una reblincada d'orgull): No, senyora, és vespre i...

LAURA: Seu, et dic. (Assumpta seu, a contracor. Laura se li asseu al davant.) Com és que et fas aquest pentinat tan poc escaigut?

ASSUMPTA: Nostre Senyor vol la consciència neta i no pentinats de moda.

LAURA: Quan Nostre Senyor dóna una cara bonica, no és perquè l'estrafacin. Vols que t'expliqui la manera de fer-te un pentinat que se t'adigui?

ASSUMPTA (posant-se les mans al cap): Déu me'n guard!

LAURA: No ofendries ningú! Vine demà, si fa bo; anirem a prendre el sol.

ASSUMPTA: Si només es veuen tristeses pel món!

LAURA: Per què tanta amargor, en aquesta boca tan fina? Veuries persones amables... xicots que no coneixes!

ASSUMPTA (amb un petit xiscle): No! Qui vol que es fixi en mi?... ni ganes. I amb un treballador no em casaria. Si el pare no s'hagués cregut a l'un i a l'altre, jo seria la pubilla Terranegra.

LAURA: Llàstima que el teu pare fos tan confiat.

ASSUMPTA: Doncs ho era, encara que se'n rigui.

LAURA: No me'n ric; me'n dolc.

ASSUMPTA (ràpida): Jo no em puc queixar de l'oncle. Gràcies que em mantingui, encara que m'ho guanyo.

LAURA: Prou que ho veig.

ASSUMPTA: Si el pare, amb la mania de les cartes, quan demanava deu no li haguessin posat cent, a les mans, no hauria hagut de començar amb hipoteques.

LAURA: Són la ruïna, les hipoteques.

ASSUMPTA (aixecant-se): Passo ànsia; és tard.

LAURA: Tornaràs, demà?

ASSUMPTA (despectiva): No li falta companyia.

LAURA: Cap no me'n falta, tret de la teva.

ASSUMPTA: I ara que hi penso. (Obre el petit portamonedes.) Li torno l'agulla que em va enviar el dia del meu Sant. No estic feta que em regalin coses; podrien creure que espero... (S'adona que Laura la mira amb fixesa i es pertorba. Laura pren la capseta de l'agulla i la deixa sobre la taula.)

LAURA (posant-li les mans a les espatlles): Aquesta nit, abans d'adormir-te, quan recordis el... pas d'ara, sé que et sabrà greu. Rebutges el meu intent de fer-te comprendre que no estaves sola, i per a no sentir-m'hi tant jo, des que he quedat sense la meva criatura. Sé que m'entens, però l'orgull et domina.

ASSUMPTA (amb violència): Mai no seré de la seva colla.

LAURA: Fins tu vols que pagui la culpa d'haver-me introduït en aquesta família! Llàstima que no puguin saber la teva fidelitat. Per arrodonir-ho, els ho pots explicar... a la manera d'ells.

ASSUMPTA (tremolant): Vostè voldria fer-me enraonar.

LAURA: Voldria treure't la por dels pecats que no has de fer mai!...

ASSUMPTA: Si li escoltava els consells, potser sí que...

LAURA: Això que acabes de dir-me n'és un. Veig que sofrir injustament no millora les persones. Vés, Assumpta; que ningú no pugui pensar que et vull fer dir el que tu i jo sabem prou.

ASSUMPTA: Tindrien raó.

LAURA: Doncs, no perdis temps; corre a avisar-los. (Torna cap a la porta de la dreta i l'obre.) Vés!

ASSUMPTA (arriba al pas de la porta, però vacilla; es recalca al brançal, sanglotant): No; no vull anar-me'n.

LAURA (tanca la porta, agafa la mà d'Assumpta perquè torni a dins. L'abraça. Assumpta se li repenja al coll. Laura la fa seure al sofà; li eixuga els ulls): Tinc una alegria!...

ASSUMPTA: Tant temps que provo de veure-la. Fins de nits ho somniava. (Sanglota més.) Voldria...

LAURA: Calma't; ja m'ho aniràs dient. Ara rai!...

ASSUMPTA: Volia dir-li que... la seva nena era preciosa. (Laura plora en silenci.) Una vegada la vaig veure, al menjador; m'agafava un dit amb aquella mà tan petita. Li asseguro que va mirar-me com si em conegués.

LAURA: Era massa feliç jo!

ASSUMPTA (amb irritació creixent): Ells, no estimaven la seva nena; era blava d'ulls i no s'hauria assemblet als Muntanyola. La trobaven forastera.

LAURA: Com jo; forastera tota la vida.

ASSUMPTA: Si hagués estat un noi, l'hereu...

LAURA: Jo els havia estafat.

ASSUMPTA: Tots són iguals; no es poden sofrir, però es respecten mentre són rics. L'han feta malveure.

LAURA: Si sóc tan pobra!... M'ho han retret amb tota mena d'indirectes.

ASSUMPTA: El pitjor és l'oncle Llibori. Li dol la mica que menjo; no pot sofrir que m'acosti al braser. Enveja en Tomàs; volia fer-li la jugada que va perdre el pare.

LAURA: No malpensis; sofriries més.

ASSUMPTA (exaltant-se): L'oncle temptava el pare fent-lo beure perquè jugués fort. Tot era donar-li «quartos» de sota mà perquè firmés renunciés. El fill de l'oncle no vol tractes amb ell. Ara comença l'Angelina, que les hi farà pagar totes. L'oncle és un dimoni de l'infern, i com que es morirà de ràbia, jo faré una rialla!... (Riu com enfollida.)

LAURA (agafant-la pels braços, per dominar-la): No vull sentir-te així; te'ls assembles massa.

ASSUMPTA: Ho sé tot, d'ell. Si ve tan sovint, és perquè vostè li agrada.

LAURA: Prou!; m'esborrones.

ASSUMPTA (gesticulant com pertorbada): Se la menja amb els ulls; perd l'enteniment quan la veu. Jo l'espio; he vist...

LAURA: Si continues, t'obligaré a anar-te'n.

ASSUMPTA (calmant-sè en sec): Oh, no!... Ara ja no. (Pausa anhelosa.)

Veu?, ja callo. No havia pogut dir-ho mai. (Sanglotant.) Ja callo.

LAURA (reflexiona un instant, les mans contra els ulls): Si vols que no em penedeixi, has de creure'm.

ASSUMPTA (vehement): Faré, mal sigui...

LAURA: Tu has de ser independent; no refiar-te més de la caritat de l'oncle.

ASSUMPTA: Independent? Si m'ho han pres tot!

LAURA: Has de treballar (gest de sorpresa d'Assumpta); guanyar uns quants diners, per pocs que siguin.

ASSUMPTA: No podria barrejar-me amb treballadores; deuen tenir una mena de converses!

LAURA: Pitjors són els exemples de l'oncle i dels altres mitjos sants que l'afalaguen perquè és ric.

ASSUMPTA (afligida): Però haver d'anar a jornal!...

LAURA: Si Déu vol, per poc que jo pugui, no hauràs d'anar a jornal.

ASSUMPTA (amb sobtada alegria): I no hauré de fer veure que els estic agraïda?

LAURA: Ara, ves-te'n; ja sé que tornaràs.

ASSUMPTA (vehement): Tota la vida; i em faré el pentinat que vulgui, i un vestit com els seus, encara que no tant...

LAURA: I no escoltaràs darrera de les portes.

ASSUMPTA (anant cap a la sortida de l'esquerra; es repensa, agafa la capsa que havia quedat sobre la taula, treu l'agulla de pit i se la posa): Em faré un vestit blau cel. (Al moment que surt, confusa, topa amb Filomena, que la mira estranyada.)

— 4 —

(Laura s'asseu, amb expressió de fatiga. Filomena se li acosta.)

FILOMENA (assenyalant la porta): Quins alegrois aquesta... beneitona.

Si algú ens veia ens prendria per boigs. (Entra l'altra minyona, jove, obtusa, d'aire pagès. Totes dues comencen a recollir les eines que Tomàs s'havia deixat damunt de la taula. A Laura.) Hi ha en Tomàs, amb el senyor Llibori i el nebot de mossèn Serra. Penso que pujaran.

LAURA (aixecant-se): Pujaran? Me'n torno a dalt. (Surt de pressa per la galeria.)

MINYONA (a Filomena): Sembla un ministre, en Pere. És ric?

FILOMENA (despectiva): La vella, els apedaçava els mitjons amb vellut de calces. Quan en Pere venia als Reig, carregat de ravier, no ens el vèiem mai tip.

(Entra Teresa, per la dreta, anhelosa d'haver anat de pressa.)

TERESA: Amb una mica més, me'ls topo de cara. Encén tots els llums.

FILOMENA: No teniu prou claror? (Els encén.)

TERESA: I, la Laura?

FILOMENA: Deu haver anat a empolainar-se.

MINYONA: Vol que l'avisí?

TERESA: No; no encara.

(Les minyones surten per l'esquerra. Teresa va i ve, nerviosa; es treu l'abric i surt per la dreta a deixar-lo. Torna i posa a lloc les cadires. Encén els llums de sobre el moble central, i el torna a apagar. S'allisa el cabe. S'asseu al sofà; canvia de seient, però s'aixeca en sentir veus que s'acosten. Va cap a la porta de la dreta i l'obre. Entra Tomàs, rient, amb l'Oncle i Pere, nebot de mossèn Serra. Pere, trenta anys, sense cap recerca de galan.)

TOMÀS (a Teresa, assenyalant Pere): Aquí el tens. ¿No el volies veure?

PERE (agafant les mans de Teresa): Teresa!... La Teresa de sempre!

TERESA (emocionada): Tu sí que ets el mateix Pere, una mica més fet, i... desmemoriat, de segur!

PERE (perplex): Desmemoriat?

TERESA: Em deus trobar més canviada! (melangiosament).

PERE: La trobo més bé que no a l'altre viatge.

TERESA (trista): Et figuraves veure'm més pansida?

ONCLE LLIBORI (donant un cop a l'espatlla de Pere): Bé et deuràs quedar! A Comarquinal, els plets es fan com bolets.

TOMÀS: No et quedis!... Criaries escates. ¿No ens veus a nosaltres?

(Teresa, amb la mà recalcalda al braç de Pere, el fa seure a la butaca pròxima al cantó del sofà que ella ocuparà. Parlen baix.)

ONCLE LLIBORI (referint-se a les paraules de Tomàs): Deus parlar per tu!

TOMÀS: No s'enfadi, oncle! Vol fer la copa? (S'acosta a la taula i agafa una de les ampolles.)

ONCLE LLIBORI: Amb el fred d'avui, se'm glaçarien les sangs.

TOMÀS: Un glopet de rom li farà pujar la temperatura.

ONCLE LLIBORI: No ho necessito.

TOMÀS (picardiós): Ja m'ho figuro.

ONCLE LLIBORI: Sempre et figures coses rares.

TOMÀS: Hi barrejarem un mica d'aigua beneita.

ONCLE LLIBORI: No siguis irreverent. (Beu d'una seguida i s'extremeix.) Quin infern!

TOMÀS: Així no li vindrà de nou quan s'hi trobi.

ONCLE LLIBORI: Espero no haver de fer-t'hi companyia.

TOMÀS (a Pere): I què, Peret, ¿encara no et casen?

TERESA (inquieta): Al cap de tres dies d'arribar, ja vols...

TOMÀS: Prou hauràs esvalotat més de quatre noies.

ONCLE LLIBORI: I més de quatre mares.

TERESA: No li posin la por al cos. Ja li arribarà, si Nostre Senyor el destina.

PERE (a Teresa): Em sembla que li fa poca gràcia que la gent es casi.

TERESA: Pels exemples que es veuen!...

TOMÀS: Digueu-m'ho a mi! Què em faltava, de solter?

ONCLE LLIBORI: No volies que la teva dona fes més goig que les altres?

TOMÀS: I en fa, encara que ho digui amb sorna. Toca el piano com un de l'ofici; si té mal de cap s'ho calla; mai no li surten penellons i li agraden les carasses que el teu oncle porta al museu.

ONCLE LLIBORI: I llegeix llibres enredats! (Riu.)

TERESA (clement): Ja en va perden el vici.

ONCLE LLIBORI: Com que no s'hi veu ajudada!

TOMÀS: El mal és que, en dos anys, encara no sé amb què li podria endevinar els gustos.

ONCLE LLIBORI: Són noies de moltes galindaines i de molt còrrer per casa embolicades com fantasmès.

TOMÀS: Què vol dir això de fantasmès?

TERESA: És que l'oncle va entrar de sobte, i ella passava amb la bata groixuda.

ONCLE LLIBORI: De color de rosa!... Per a un àngel estaria bé, però una casada... era com si no anés vestida.

TOMÀS (enfadat): Qui el feia entrar sense permís?

ONCLE LLIBORI (ofès): Tomàs!... Ni en broma no tolero...

— 5 —

(Entra l'oncle Joanet, per la dreta. Home de mitja edat, esquitit; mentre enraona es corda i descorda l'abric, es frega les mans, frisós, i se les escalfa amb l'alè.)

ONCLE JOANET: Santa nit a tothom.

TERESA: Sembla que s'ho diguin, avui!

ONCLE JOANET (mirant entorn): Quina lluminària! Que és festa? (A Pere.) Hola, Peret! També véns a escalfar cadires?

TOMÀS (des de la vora de la taula gran, aixecant una ampolla): Oncle Joanet, se'l convida a fer la copa!

ONCLE JOANET: Mal iria si m'hi aviciava. No prenc res enlloc.

ONCLE LLIBORI: Així no perilles d'haver de tornar-ho, jueu!

(Entra Laura, per la galeria. Cap modificació d'indumentària. S'acosta a Teresa. Pere s'aixeca. Teresa s'enretira per quedar més acostada a la butaca que ocupa Pere; així Laura ha de seure a l'altre extrem del sofà.)

TERESA (a Pere): És la meva cunyada. (Pere i Laura es donen la mà; seuen.)

PERE (a Laura): El meu oncle parla tant de vostè, que em fa l'efecte que la conec de temps.

LAURA: A mi també m'ho sembla. A casa l'anomenen tant!...
(Els dos oncles segueixen a prop de Tomàs. L'oncle Joanet tot i les gesticulacions de refús, acaba bevent la copa que li acosta Tomàs, i repeteix amb esgarrifances.)

TERESA (a Laura): No te'l devies figurar així, en Pere!...

LAURA (senzillament): No em figurava res.

PERE: Ja veu; sóc de l'estampa més repetida.

TERESA (maternal): ¿Per què et desacredites? Sempre has estat bon minyó.

PERE: Era com la majoria!

TOMÀS (als oncles): El fred no convida a sortir; podríem fer una partida.

ONCLE LLIBORI: Va; un set i mig, per fer-nos passar el fred.

TOMÀS (a Pere): Vols ser-hi, Peret?

PERE: Ara em trobo molt a gust.

TOMÀS: Tenint faldilles a la vora!... (Obre el calaix de la taula mentre els oncles posen a terra copes i ampolles, treu cartes i tot el corresponent al joc.)

LAURA (a Pere): No juga?

PERE: Prou, segons on em trobo; però no m'interessa gaire.

TERESA: No hi perds res, fill...

PERE (rient): No sóc cap model, com vostè em presenta.

TERESA: No em desilusionis.

PERE (sense escoltar-la prou, es dirigeix a Laura): Diuen que és aficionada a la música?... (segueixen baix).

TOMÀS (a l'oncle Joanet): Hem de buidar-li la cartera.

ONCLE JOANET: No sóc cap Rothschild! Plegaré així que passi de la ratlla.

ONCLE LLIBORI: A quant puges la ratlla?

ONCLE JOANET: No passaré d'un parell de «duros».

ONCLE LLIBORI: Déu t'ha de castigar, fent tant el pobre.

(Tomàs ha anat barrejant les cartes, i en separa els vuits i nous).

TOMÀS: L'oncle Joanet té la banca.

ONCLE JOANET (anguniós): Ja plegaria. Veig que en sortiré amb les mans al cap.

TOMÀS: Vengui's la banca, si tanta por té!

ONCLE JOANET: Qui me'n dona més?

ONCLE LLIBORI: ¿Entre família vols fer negoci, i abans de començar? Te'n dono els dos «duros» que arrisques.

ONCLE JOANET: Fet! (Comencen el joc, a la taula gran; l'oncle Llibori al mig, de cara.)

TOMÀS (ensenyant la carta): Un mig! Hi van cinc «duros»! (Es dirigeix a l'oncle Joanet, amb to de broma.) Vol posar a la meva?

- ONCLE JOANET: Si m'hi atrevia!... (amb exasperació). Hi vaig amb... una pesseta.
- (Els altres dos el befén, rient.)
- ONCLE LLIBORI: La misèria et corsecarà.
- (L'oncle Llibori dóna carta a Tomàs. Aquest, en mirar-la, fa un gest de contrarietat que alarma més l'oncle Joanet.)
- TOMÀS: Una altra! (L'oncle Llibori la hi dóna. Tomàs descobreix el joc.) Passo!
- ONCLE LLIBORI (trionfal, perquè ha guanyat, a l'oncle Joanet): Té, càstic de Déu, garrepa! (Recull el guany i se'l posa fent pila al davant. Juguen. L'oncle Joanet mira la seva carta, rumia, dubta.)
- ONCLE JOANET (en un esclat): Un mig... Hi poso... dues pessetes. Vinga carta!... tapada!... (La hi donen.)
- TOMÀS (sarcàstic): Amb quina angúnia punxa, l'oncle!
- ONCLE JOANET (després d'haver tapat la carta amb la primera i que l'ha anada descobrint, a poc a poc): Ja en tinc prou; em planto.
- ONCLE LLIBORI (entusiasmada, com a banquer, ensenya la seva carta): Un set! (A l'oncle Joanet.) Paga, Rothschild!
- ONCLE JOANET (aclaparat): Ja em veig venir la pedregada.
- TOMÀS: S'havia d'encomanar a Satanàs, com el rector de Sant Guim, i mai no l'erra. (Segueixen el joc.)
- TERESA (a Laura i Pere): Prou ha de ser bonic fer un viatge, sobretot per a mi que només he estat a «Lurdres».
- PERE (a Laura): No ha vist Itàlia?
- LAURA: Una mica de pressa, quan ens vam casar.
- TERESA: Tant com m'agradaria visitar la santa casa de Loreto!...
- PERE (amb entusiasme sobtat): Per què no ens n'anem, tots junts per a la primavera?
- (Entra Filomena per la dreta, s'acosta a Teresa i li parla a l'orella.)
- TERESA (manyaga, a Pere): No ens temptis, dimoniot! (Escolta el que li diu Filomena i s'aixeca per sortir, amb la minyona, per la dreta. Laura s'inclina en direcció a Pere i aquest també se li acosta, i parlen.)
- ONCLE JOANET (indignat): Ja n'hi ha prou; plego.
- ONCLE LLIBORI (sorneguer): No aniràs a captar, d'aquesta. La sort se't pot girar de cara.
- ONCLE JOANET: Malaguanyats dotze «duros»!
- TOMÀS: Veu les presses de vendre's la banca?
- ONCLE LLIBORI: Ja faig bé de no dubtar mai!...
- ONCLE JOANET (verinós): Et ve de lluny, no tenir dubtes.
- ONCLE LLIBORI: No entenc la indirecta.
- ONCLE JOANET: No et convé.
- ONCLE LLIBORI (picat): Què vols dir, aranya? Doncs ara sóc jo qui plega.
- TOMÀS: No n'hi ha per a tant!...

ONCLE JOANET: Com que ens has escurat, ja pots fer l'ofès; tenint la banca!...

TOMÀS (bromejant): Potser la hi revendria!...

ONCLE LLIBORI: Si et tempta, te la cedeixo, però en vull... cent «duros», per llengut.

ONCLE JOANET (saltant de la cadira): Cent «duros»!... Em faries damnar!

ONCLE LLIBORI: Cent «duros» o res. (L'oncle Joanet dubta, frissa, s'eixuga el front.)

TOMÀS: No té pit per a un cop de geni.

ONCLE JOANET (excitat): Encara em queden mil «duros», per llençar, si m'ho proposo. (A l'oncle Llibori, tot desembutxacant la cartera.) Té els cent «duros», fariseu!... Vinga la banca! (Es llança sobre les cartes i comença a repartir, tremolant, grotesc. Segueixen el joc amb apassionament.)

PERE (més acostat a Laura, protector): Comprenc que l'apeni tant la mort de la seva filla; més aquí, que les hores duren i duren, i amb la seva sensibilitat! Són angúnies ignorades... (Els jugadors donen cops a la taula, en deixar les cartes, obcecats pel joc.)

ACTE SEGON

(Els finestrals oberts. Claror de sol primaveral, que daura els arbres del fons i les cúpules dels convents.)

— 1 —

(Teresa seu davant de Pere, vora la tauleta de l'esquerra. Prepara una copa de refresc, amb la cullereta als dits; aboca aigua del gerro i l'ofereix.)

TERESA: Ja em diràs si està al punt.

PERE (bevent a petits glops): Vostè em malavesa.

TERESA: Bevent, fas els mateixos ulls de quan eres un noi, que no sabies anar-te'n si no et donava un grapat d'ametllons.

PERE: Me'n recordo amb enyor.

TERESA: No te'n recordes com jo!...

PERE: Vostè em passava la tovallola per la cara, envescat com em veia de móres d'esbarzer.

TERESA: Per això no t'ha de fer estrany que em semblis aquell petit Pere, per molt advocat que siguis.

PERE: Era més feliç que no ara.

TERESA (se li acosta, sol·licita): Em sembles amoïnats!... No val la pena, criatura! Si et podia esborrar aquesta teranyina!... (Insinua el gest de passar-li la mà, tímida, pel front, però no el toca.) Per què te n'anaves, senzill com eres?

PERE: Senzill, a vint-i-tres anys?

TERESA: ¿Què et devem semblar nosaltres, enlluernat per tantes dones com hauràs vist per aquests mons de Déu?...

PERE: Vostè és la mateixa, equilibrada, maternal... (es treu el rellotge i mira l'hora; s'aixeca per anar-se'n).

TERESA (de seguida): Per què no fumes? A mi no em molesta!... Una vegada, pel sant de l'oncle, fins jo vaig atrevir-m'hi.

PERE: Vol provar-ho? (Treu una cigarrera de la butxaca.)

TERESA: Tossiria!...

PERE: Són molt suaus ...Estem sols!

TERESA (amb un començ de rialla penosa): Sols, dius!... (mira entorn). És la primera vegada que hi estem, en sis mesos que vén... No és cap mal, fumar, però s'ha d'haver pujat sense els meus escúpols. (Atura la mirada a la cigarrera, com si no sabés si deci-

dir-se a fumar.) És clar que abans de fer un paper ridícul, com... si ara em diguessis... (S'adona que Pere no l'escolta i que torna la cigarrera a la butxaca.)

PERE (aixecant-se): He d'anarme'n, i em sap greu no poder saludar la Laura.

TERESA: Avui que véns dejorn, tens pressa?

PERE: He de firmar uns escrits, per a Madrid.

TERESA: Seu un minut més!... fes-ho per mi, que no tinc gaires distraccions.

PERE (apuntalant-se al braç de la butaca): No se li pot negar res; imposa, com abans, amb la seva bellesa tranquil·la.

TERESA: Retreu la meva bellesa!... De què m'ha servit?

PERE: No es mortifiqui! (Li posa la mà a l'espatlla; ella aplica la mà damunt de la de Pere.) Està en el ple de la vida, i...

TERESA (severa): No m'aconsolis; gràcies a Déu, tinc enteniment.

PERE: M'agradaria veure-la contenta.

TERESA: Fill!... ja ho estic, amb el teu bon desig. Ai!... Vols dir que no t'has tallat, afaitant-te?

PERE: Jo què sé!...

TERESA: Arran d'orella; no et moguis. (Agafa un tovalló de la safata de les copes i li frega delicadament la galta.) Ja està.

PERE (que ha tornat a consultar el rellotge): Faria massa tard. Després tornaré. (S'aixeca i va anant cap a la porta de la dreta.)

TERESA (seguint-lo): M'ho promets?

PERE: Ens veiem sovint!

TERESA (llangorosa): Ni que no et moguessis, no ens cansaríem, i jo...

PERE (assenyalant les vidrieres de la galeria): Em sembla que s'enuvola! Deu voler ploure.

TERESA (decebuda): Quan tardes, ni la Laura ni jo no assosseguem.

PERE (aturant-se, interessat per l'allusió a Laura): De debò? Pobra Laura!... Ja veurà com torno! (Surt decidit.)

(Teresa s'acosta a la cadira on seia, emmelangida. Recalca les mans als braços de la butaca que ocupava Pere, insinuació d'abraçada imaginària. Agafa la copa en la qual ell ha begut; hi passa una mà entenedrida. De sobte se l'acosta als llavis i la besa, repetidament, fins que la deixa sobre la taula, de sobte, com si rebutgés un mal contacte.)

TERESA (sanglotant): Quin turment, Senyor!... (En sentir passes es reprimeix; s'eixuga els ulls; fa com si ordenés les copes de la safata.)

— 2 —

(Entra Laura, per la dreta. Vestit primaveral, de color. Respira amb fatiga. Mira en direcció al sofà, com si cregués veure algú. Teresa se li gira de cara amb la serenitat habitual.)

LAURA (anguniosament): Estàs sola?

- TERESA: Fins ara he tingut en Pere.
- LAURA (de seguida): Se n'ha anat? (L'accent dolgut amb què parla, fa que Teresa es sorprengui.)
- TERESA: Havia de firmar no sé quins documents.
- LAURA (s'asseu, apenada): Se n'ha anat.
(Teresa l'observa, recelosa. Ferida per una sospita, comença a caminar entorn de Laura, amb nerviosisme progressiu, mal dissimulat.)
- TERESA: Semblava que el punxaven. *Com que tu no hi eres!...*
- LAURA: Em feia pena deixar l'Angelina, amb el traspals que passen!
- TERESA: Per què la deixaves?
- LAURA: Si ja era l'hora!...
- TERESA: Tenies hora donada?
- LAURA: És dimecres, i sol venir en Pere.
- TERESA: Ah!... (Rumia un instant. Segueix, reticent.) Per cert, que se'm fan pesades tantes visites del ditzós Pere. La gent, aviat parla...
- LAURA (amb alarma): La gent parla?
- TERESA: No en voldria donar motiu.
- LAURA: Tu?... (Teresa abaixa el cap, dubitativa.) Jo, potser? Jo, creus?
- TERESA (evasiva): Sense adonar-te'n... Fins no fa gaire, no el vèiem tan sovint!...
- LAURA: No m'hi havia fixat.
- TERESA: Què dius, si abans cada dos per tres te'n planyies!...
- LAURA (compromesa): Li deu quedar més temps.
- TERESA: Amb la feina que té!... I encara li vaga d'anar a berenar a casa de l'Antònia Vilella.
- LAURA: Tan amics són?
- TERESA: Ganes de casar les noies! ...Hi ha qui l'ha vist al Rieral amb la petita Vilella.
- LAURA (aixeca el cap, traspalsada): Al Rieral, dius?
- TERESA (amb indiferència): Són volubles, els homes!... Creia que ho sabies!
- LAURA (amb esforç, per dissimular l'alteració): No m'hi va ni m'hi ve res...
- TERESA: Com a mi. Però si ell vingués més de clar en clar, ens estalviariem crítiques.
- LAURA: Tant, malparlen?
- TERESA: Ahir, sortint de missa d'àngels, l'Antònia em preguntava: «¿Què li doneu, a en Pere, que no us deixa de petja?». La raó els sobra; aquí, les dones no som gaire complimentoses. ¿Què tindria d'estrany que l'enlluernessis? Tens gust, i ets *tan falaguera*, que donaries conversa a vint-i-cinc persones. (Es gira a mirar pels vidres de la galeria.) Passa aire; potser que tanquéssim.
- LAURA (recelosa, se li encara sobtadament aplomada): Oi que amb això, vols dir més?

TERESA: No t'entenc, Laura! És pecat malpensar.

LAURA: Insinues coses que fan angúnia!

TERESA (cerimoniosa): Farien angúnia a qui pogués sentir-se'n.

LAURA: Tu, penses més!

TERESA: Què puc pensar, de mal, si el bon nom de casa saps que és a les teves mans!

LAURA: I si li donàvem a entendre que no vingui?

TERESA (contrariada): Quan es té la consciència tranquil·la rai!...

LAURA: Doncs, què vols que faci?

TERESA: T'ho he de dir jo?... I per cert, m'ha promès que tornaria.

LAURA: No el vull veure. Dignes que tinc mal de cap.

TERESA: Semblarà que t'amagues!...

(Laura, pertorbada, no sap com dir el que voldria; intenta enraonar més però entra mossèn Serra. Teresa s'acosta de seguida al sacerdot.)

— 3 —

MOSSÈN SERRA: La Filomena m'ha dit que podia pujar. Aprofitaré un quartet en aquest claustre que la primavera no passa per alt.

TERESA: Quin miracle ens el duu a casa?

MOSSÈN SERRA: No vull fer com vostès, que m'abandonen; sobretot la Laura. (Seuen.)

LAURA (confusa): Enlloc no estic bé com aquí.

MOSSÈN SERRA: Sempre va com distreta... No sóc sol a dir-ho.

LAURA: Voldria que fóssim l'estiu, i anar al Reig!...

MOSSÈN SERRA: Li faria molt de bé una temporada a la muntanya.

Qui es reclou massa, se li encongeix l'esperit. I vostè no té excusa.

TERESA: Fa bé de renyar-la, mossèn Serra. És l'únic de qui pot fer cas. (Un silenci, tots tres inquiets, que no poden manifestar el que pensen. Teresa s'aixeca.) Els deixo un moment. No sé què fan aquelles noies, a la cuina. Procuri convèncer-la; que tingui enteniment! (Surt per la porta de l'esquerra. Laura s'acosta amb precaució a la porta, per comprovar que Teresa és fora.)

MOSSÈN SERRA (maliciós): Si que li té confiança!

LAURA: La que mereixen les persones que parlen amb trampa.

MOSSÈN SERRA: Procuri que no s'adonin, ells, del seu esperit rebel... i que mai no tinguin raó, criatura desorientada!

LAURA: Si fins vostè em parla així, ¿què m'espera?

MOSSÈN SERRA (vehemen): No sé què li espera, si segueix en la confusió de fa un quant temps.

LAURA (intimidada): ¿Què em veu, que el faci enraonar amb tanta duresa?

MOSSÈN SERRA: Tant el que veig en vostè com... en algú de casa (Laura abaixa el cap), no pot continuar. ¿Per què s'ha desentés d'en Tomàs?

LAURA: Perquè és inútil proposar-se modificar els caràcters.

MOSSÈN SERRA: Tard o d'hora, la dona influeix.

LAURA: No sols quan n'esperen l'heureu, passa de la novetat.

MOSSÈN SERRA: Està segura d'haver fet servir tots els recursos?

LAURA: Tots els d'una dona amb il·lusió de ser estimada.

MOSSÈN SERRA: Vostè... estimava el seu marit quan es van casar?

LAURA: Ni temps no vaig tenir de coneixe'l; però hauria arribat a posar-li afecte, barroer i tot com és.

MOSSÈN SERRA: Però no li va fer escrúpol ser la seva dona, com qui es ven!

LAURA: Sap què és per a una noia, pobra i gran ja, un marit i un benestar com el d'aquesta casa?

MOSSÈN SERRA: Res no justifica el... desordre d'ara. (Enèrgic.) I no pot ser ni el pensament de l'horrible cosa que vostè i jo sabem.

LAURA (plora en silenci, mentre mossèn Serra la contempla impassible): Com envejo la meva filla!...

MOSSÈN SERRA: No em commouen les respostes sentimentals, que no són de bona cristiana que lluita amb el dimoni.

LAURA: Sembla que visqui la vida d'una estranya.

MOSSÈN SERRA: Frases per a quedar bé. Amb mi no hi queda. Salvi la tranquil·litat de consciència, si no l'ha perduda del tot!

LAURA (esclatant): Potser l'he perduda!

MOSSÈN SERRA: No encara. Sap on va i a què s'exposa. També ho sap el meu nebot.

LAURA (esglaiada): No l'anomeni!... Que Déu m'ajudi.

MOSSÈN SERRA: Demana ajut, i espera que en Pere vingui a parlar-li del sol i de la lluna, i de si els rosers ja han florit. Excuses, són!

LAURA: He dit a la Teresa que no el vull veure.

MOSSÈN SERRA: Han començat les sospites?

LAURA: Sospites de res.

MOSSÈN SERRA: Sospites de tot; no ho ignora.

LAURA: Tan sola, voltada d'estranyos!...

MOSSÈN SERRA: Ells estan sols, sense més alicient que la malícia que els consum. Vostè ho té tot, o *ho tenia tot*; sent el batec de la vida com una aigua fonda. Creu que... fos qui fos un tercer, milloraria de companyia? vull dir la companyia que reclama el nostre anhel, en va.

LAURA: No em proposo res

MOSSÈN SERRA: Quan la voluntat flaqueja, es perd l'enteniment. No el vulgui perdre!

LAURA: Com sap aquestes... (Entre Filomena per la dreta i es queda al pas de la porta.)

FILOMENA: Hi ha el senyor Llibori.

LAURA (amb esforç per aparentar serenitat): No cal que demani permís, ell.

FILOMENA: Ho deia per si... no sé.

LAURA: Que pugi. (Filomena se'n torna. Laura s'aixeca eixugant-se els ulls.)

MOSSÈN SERRA: Pregui a Déu amb fervor, per eixuta que es senti. Res més no li pot tornar la pau. Vingui a veure'm. No s'abandoni al desànim.

(Gest d'indiferència de Laura. Entra el senyor Llibori, opac, cordat. Es dirigeix a mossèn Serra.)

ONCLE LLIBORI: A tu també et tempta el jardí de can Muntanyola? (assenyalant la galeria.)

MOSSÈN SERRA: He entrat a saludar aquestes senyores...

ONCLE LLIBORI: Què, Laureta! Cansada de fer-me la guerra amb l'Angelina, et tanques a casa?

MOSSÈN SERRA: Ara li deia que no li pot ser bo.

ONCLE LLIBORI: Estàs descoloridota. Déu vulgui que tot acabi en un hereu, que prou us convé. (A mossèn Serra, veient que va cap a la porta de la dreta.) Te'n tornes?

MOSSÈN SERRA: Si m'ho consenten. No he fet més que pujar i baixar.

LAURA (a l'oncle Llibori): L'acompanyo fins baix.

ONCLE LLIBORI: No vagis de pressa; la Teresa m'ha dit que l'esperis. Adéu, mossèn Serra. (Mossèn Serra surt, seguit per Laura.)

— 4 —

(En quedar sol, l'oncle Llibori perd l'actitud de recolliment. S'acosta a la porta de l'esquerra amb passa ferma.)

ONCLE LLIBORI: Teresa! (Amb impaciència.) Afanya't!... Teresa!

TERESA (entrant precipitadament): A sant de què ha volgut que entrés per aquesta porta?

ONCLE LLIBORI (comminatori, amb misteri): Tanca l'altra! (assenyalant la porta de la dreta. Teresa la tanca). Hi ha novetats.

TERESA: En sé unes quantes.

ONCLE LLIBORI: Potser no totes.

TERESA: És prou el que sospito.

ONCLE LLIBORI: Per què ha vingut aquest liró de mossèn Serra?

TERESA: A amonestar la Laura. Mossèn Serra no ho pot comprendre. Jo tampoc no ho entenia.

ONCLE LLIBORI: Li duia algun llibre?

TERESA: Avui no. Per què?

ONCLE LLIBORI: Són un recurs els llibres, amb cartes a dins.

TERESA: Quines cartes?

ONCLE LLIBORI: Ho saps tot i no ho endevines?

TERESA: I vostè, tenint notícia del descrèdit que se'ns prepara, s'ho callava?

ONCLE LLIBORI: Ho sé fa mitja hora.

TERESA: Jo un quart, encara no.

- ONCLE LLIBORI: Saps que, aquesta infeliç i en Pere, s'entrevisten al bosquet del Rieral?
- TERESA (en un crit d'esglai): No!... No digui això, oncle! (Plorant de sobte.) No!... No pot ser!... (Es recalca a la taula, sanglotant.)
- ONCLE LLIBORI: És cert i segur. Què t'esgarrija?
- TERESA (exasperada): No!... No vull sentir-ho.
- ONCLE LLIBORI: Doncs és.
- TERESA (amb alteració progressiva): Aquesta mala dona!... Haurà fet girar l'enteniment a aquell pobre xicot!
- ONCLE LLIBORI: No el planyis, que ja té esperons... el senyor advocat!
- TERESA: Tantes converses!... Tantes músiques!... tot l'hivern. Inno-cent de mi! (S'aixeca iracunda.) Però no ho consentiré, mal hagi de explicar-ho a en Tomàs.
- ONCLE LLIBORI: No t'alteris, filla; hi perdries la salut.
- TERESA: Des que se'ns va ficar a casa aquesta dona, no asossoego. Ha capgirat fins la nostra manera de viure, i encara no en té prou!...
- ONCLE LLIBORI: Pobre Tomàs!; tanta importància com es donava amb la troballa. (Riu, sorneguer. Entra Tomàs per la dreta, im-petuosament, amb sobressalt dels altres. Mira entorn, com si cerqués algú.)
- TOMÀS (després d'un segon de silenci expectant): No hi és la... se-nyora?
- ONCLE LLIBORI (descanviant una mirada d'alarma amb Teresa): Ha acompanyat fins a l'entrada a mossèn Serra.
- TOMÀS: Després no ens sabrem avenir si la gent diu...
- TERESA (ràpida): Diuen? Què diuen.
- TOMÀS: Al casino em surten amb bromes que... no vull ni acabo d'en-tendre.
- ONCLE LLIBORI: Al casino?
- TOMÀS: En Tianet Vilella, i el Salamero... M'envegen perquè els prenc la caça. Que si sóc gelós!... Que si la dona em perd la gana!... Que l'han de distreure els de fora de casa!... Amb un xic més, li engego el taco del billar entre cap i coll.
- TERESA: Si em deixessis endur la Laura una temporada, a les Auli-nes que és lluny, s'acabarien les bromes i el mal color de cara.
- TOMÀS: L'orgull no li curaries!
- ONCLE LLIBORI: El senyoriu puja al cap a les dones que no han es-tat ningú.
- TOMÀS: Ja ho estic veient.
- ONCLE LLIBORI: Tant aconsellar a la meva noia que em faltés el res-pecte se n'ha ben sortit!... Ara, els embolics de posar botiga a l'Assumpta per fer-nos fer el ridícul!...
- TOMÀS (ingenu): Vol dir que ella...?
- TERESA: Menja poc; s'exposa que sembli que li escatimem... I ha malmès més roba ella en tres anys, que nosaltres en vint.

TOMÀS: Vols dir?...

ONCLE LLIBORI: Cada dos per tres, visites a les nebodes del vicari general, els senyors de Serrallac i a tants d'altres que mai no ens havien mirat a la cara; els dimecres, *la visita* d'en Pere, i tu... sempre a fora de casa!...

TOMÀS: També m'han retret en Peret!

TERESA (bondadosa): A totes les dones afalaga sentir-se dir que són *maques*, sense malícia, ei!

ONCLE LLIBORI: No t'agradava que et lluís, la dona?...

TOMÀS (començant a indignar-se): A mi?

TERESA: No t'ha de venir de nou que la gent s'inventi... estranyeses!

TOMÀS (rumia un instant, i de sobte, enfurismat): Ja podeu preparar-vos per a marxar diumenge a les Aulines. Avui s'acabaran les bromes; he fet demanar a l'Antònia Vilella que pugi.

TERESA (alarmada): I si es troben amb en Pere? Tot Comarquinal ho sabrà.

TOMÀS: Deixa'm fer, una vegada a la vida: No passo d'avui.

— 5 —

(Entra l'oncle Joanet per la dreta. S'encara a Tomàs, que va i ve agitat.)

ONCLE JOANET: A tu volia veure.

ONCLE LLIBORI (a l'oncle Joanet): Quan més et miro, més corsec et veig.

ONCLE JOANET: Mentre no t'hagi de demanar un bocí de pa, estigues tranquil.

TERESA: Si que estan de broma!

ONCLE LLIBORI: Qui tingui fills grans, no gaire.

ONCLE JOANET: Estàs tètric.

ONCLE LLIBORI: M'hi poso, veient-te vestit d'estiu.

ONCLE JOANET: No es cansa de bogejar, l'Angelina?

ONCLE LLIBORI: A les nits, no dormo.

TERESA: Vegi el metge.

ONCLE JOANET: No hi entenen. Jo, em curo els mals amb un got d'aigua d'herbes, al vespre.

ONCLE LLIBORI: Així no diran que et fiques al llit sense sopar.

TOMÀS (aturant-se, del va i ve): Què li passa, a la meva dona, que no se la veu? (Tots callen, com intimidats.)

TERESA: Deu tenir migranya.

TOMÀS: Vés a dir-li que l'esperem.

ONCLE LLIBORI: Jo, començo a anar-me'n. Faig l'estació al Roser.

TOMÀS (deturant-li l'acció d'anar-se'n): Esperí's; no li vindrà d'un dia provar de guanyar-se el Cel!

ONCLE LLIBORI: Me'l fan prou guanyar les noies de casa, amb ajut de la teva dona. (Entra Filomena per la dreta.)

FILOMENA (a Tomàs): La senyora Antònia et demana.

TOMÀS: El dimoni li ha inspirat el moment just. Que pugi! De passada, vés a dir a la meva... *dona*, que l'esperem.

(Filomena bescanvia una mirada amb Teresa i se'n torna. Teresa s'acosta a la porta de la dreta per rebre la visitant. Entra la senyora Antònia Vilella; mitja edat; vesteix amb velleitats d'ele-gància.)

TERESA: Ditxosos ulls... Antònia!

SENYORA VILELLA: El mateix et dic. Déu ens guardi a tots. (A Tomàs.) Creia que estaves sol!

TOMÀS: Tant de greu li sap? Agafaré pretencions!

SENYORA VILELLA: N'he tingut prou amb un, per quedar escarmen-tada dels homes. I, com està la Laura?

TOMÀS (sorrut): Té la gatina.

TERESA (benigna): Es queixa de mal de cap.

SENYORA VILELLA: Em sembla decaiguda.

TOMÀS (amb sorna): És que la fem passar amb pa i aigua, tancada amb pany i clau!... Sort que vénen forasters a distreure-la.

SENYORA VILELLA (suspicaç): ¿A mi què em contes? Això es cosa de la família!...

TOMÀS: És que vull que els amics puguin donar fe del que passa a casa, a certes hores!

SENYORA VILELLA (molestada): Si m'ho arribo a pensar, no pujo.

TERESA (confidencial, a la senyora Vilella): No et sàpiga greu; ja par-larem. Vina a seure.

SENYORA VILELLA (asseient-se de seguida al costat de Teresa, a vora la taula de l'esquerra): No m'aguanto dels peus. Digues!...

ONCLE JOANET (a la senyora Vilella): Ahir la vaig veure a exercicis, a Les Esclaves.

TOMÀS (malhumorat): A Les Esclaves aneu?; si no hi tenen ningú!

ONCLE JOANET: Millor. Una església massa plena sembla un mercat.

ONCLE LLIBORI: A mi em passa a les de Barcelona, que ni la missa no m'aprofita.

TOMÀS: Vol dir que li aprofita enlloc?

ONCLE JOANET (amb gesticulacions d'alegria d'home covard): Ara va bé!

ONCLE LLIBORI: Calla, jueu! (Es dirigeix als altres.) Parlant de les de Barcelona, a la meva cosina de Perafita, amb les empentes de missa d'una, li van clavar un pessic! (Gestos escandalitzats de les dues dones; els homes riuen.)

TOMÀS: I encara es queixa? Devia ser l'únic de la seva vida.

SENYORA VILELLA: Quina colla d'heretges!

TOMÀS (rondinós): Exercicis!... Ganes de perdre el temps. A Comar-quinal, s'ha acabat la mena dels sants!

TERESA: Als nostres convents, passen fets miraculosos.

- TOMÀS: Veuen visions, a còpia de dejunis.
(Entra Laura, per la galleria, pàllida, insegura.)
- SENYORA VILELLA (s'aixeca per a acostar-se-li): Quants dies, Laura!
(Es donen la mà.)
- LAURA: Déu els guard. Era a dalt, perquè...
- TOMÀS (se li dirigeix, mig greu, mig de broma): I doncs, mestressa: si que et costa!... (Va a seure al sofà i queda encarat als visitants, agrupats vora la taula de l'esquerra.) En canvi, ja veus: tots t'esperàvem.
- LAURA (inquieta): M'esperaven?
- TOMÀS: Vina a seure. (Li assenyala el sofà.)
- LAURA: Aquí?...
- TOMÀS (sarcàstic): No és el lloc que t'agrada?
(La penombra es comença estendre per la sala. Tomàs encén el llum de pàmpol. Laura, com una estranya a la casa, asseguda vora el llum, seguida per les mirades de tots, molestada per la claror sobtada, es protegeix els ulls amb la mà.)
- LAURA: Tant d'hora? Encara s'hi veu!...
- TOMÀS (autoritari): Res; ben clar tot; tu ens hi vas avesar.
(L'actitud de Laura, que gairebé no parla, deixa traslluir el disgust i el desànim, fins al moment que intentarà anar-se'n.)
- SENYORA VILELLA (a Laura): Haurem de creure que no ha estat gaire bona?...
- TOMÀS (de peu dret vora Laura): Els motius, ja els hem discutit. (Laura mira Tomàs, atemorida.) L'envio una temporada a Les Aulines, amb la Teresa. Com que allí tampoc no els ha de faltar bona teca!... (Amb duresa.) Marxaran diumenge. (Laura torna a mirar-lo, sorpresa.)
- ONCLE JOANET: Avui, sortint del roser, m'hi he prou fixat que estaves groga. Et volia dir que pujaria, però com que parlaves, tota capbaix, amb en Pere de can mossèn Serra, he pensat: no destorbis!...
(Els assistents tenen la mirada fixa en l'oncle Joanet mentre parla; després, tots, giren la vista en direcció a Laura, amb avidesa.)
- LAURA (confusa): Destorbar-me?... No l'entenc.
- TOMÀS (dur): Ha fet bé, l'oncle!
(Veient-se subjecta a la inspecció de la família, Laura no té coratge per dissimular. Es posa la mà als ulls, excedida.)
- SENYORA VILELLA (voluble): En un Comarquinal, tothom es troba. Jo mateixa...
- TOMÀS (a Laura): Sembles capficada! Mig anyet a Les Aulines, i tornaràs feta una poma. Ja t'agrada, o t'agradava, estar-te a pagès!
- LAURA (amb esforç): Si vols, no me'n mouré mai més.
- ONCLE LLIBORI (fent el distret, a la senyora Vilella): I els xicots, fermes com sempre?

SENYORA VILELLA: El mestre diu que el gran no ens progressa, en els estudis.

ONCLE JOANET: Li donen estudis, essent l'hereu?

SENYORA VILELLA: El de la meva cunyada bé estudia! En canvi, el nostre petit, llibre que arreplega, llibre que s'empassa.

TERESA: Bé sembla eixerit, el gran!

SENYORA VILELLA: I ho és, digui el que digui el mestre! Per això li'n posem un altre. Es va atrevir a donar-me a entendre que no podrà seguir carrera, el fill del meu cor, amb aquella carona d'àngel!

ONCLE LLIBORI: Tregui el petit d'estudi, cada tres mesos; així donen temps al gran de posar-se a ratlla. L'autoritat dels pares s'ha de fer valer. Si jo n'hagués sabut, no em passarien per llengües, els desvagats.

SENYORA VILELLA (riallera): Té raó! Diu que casen l'Angelina?

(Gest irat de l'oncle Llibori. No té temps de respondre perquè entra Pere, per la dreta, en confiança d'habitual a la casa. Es queda al pas de la porta, sorprès. Teresa s'aixeca, però es torna a asseure, reprimint-se. La senyora Vilella es passa el mocadoret pel nas. L'oncle Llibori cantussola, mirant el sostre. L'oncle Joanet fa com si empaités una arna; dóna corda al rellotge, únic soroll en el silenci d'expectació. Laura i Teresa no miren ningú. Tomàs s'aixeca del costat de Laura i va a rebre Pere, afectant una actitud calmosa.)

TOMÀS: Quina colla, eh! Poc t'ho pensaves, avui!

PERE (amb naturalitat): Hi ha vegades de tot.

TOMÀS: Jo també tinc ganes de ser-hi. Em cansa rondar per Comarquina a l'hora que els amics són a casa... Seu, home!

PERE: On?

TOMÀS: Tampoc no ho saps? Al lloc de cada vegada. Que dubtes?

PERE: No dubto.

TOMÀS (mig rient): Sembla que et faci escrúpol, avui.

PERE: Cap escrúpol. (S'acosta, decidit, al sofà i s'asseu a la cadira pròxima a Laura. Mira el grup entorn de Teresa.) Dispensin; no havia saludat ningú.

ONCLE LLIBORI: Hola, xicot!

ONCLE JOANET: Què hi ha, minyó?

SENYORA VILELLA: Déu te guard. (Tos tres a l'hora i com per força.)

PERE (a Laura, que es manté impassible): Havia vingut abans, i vos té no hi era. Sort que la Teresa m'ha fet companyia. (Es dirigeix a Teresa.) Veu, si compleixo?

TERESA (reticent): Ja sé que ets home de paraula.

TOMÀS (s'ha anat acostant al grup de l'esquerra; així, Laura i Pere queden ben destacats, sota la claror del llum. Tomàs se'ls gira de cara de sobte i els assenyala, mentre profereix, amb satisfacció irritada): Ara; tal com volia. Llàstima que no ho pugui veure

tot Comarquinal per dir a tothom: «Això, i res més, que això, és el que passa quan jo no hi sóc».

PERE (aixecant-se de seguida): Quines bromes de fer?

TOMÀS (calmós): Són obra dels qui em xiulen a les orelles que faig passar gana a la meva dona, per gelosia.

PERE (revoltat): Una maranya absurda!

TOMÀS: Només faltaria que fos cert!

TERESA (amb fredor): No crec que ningú que ens conegui, pugui ser tan mal intencionat.

TOMÀS (se li gira de cara, sorprès): Que no?... Bé m'ho deies, no fa gaire! (Laura aixeca el cap i mira fix, no provocativa, Teresa, que s'entregira amb ostensible desdeny.)

TERESA (a Tomàs): No m'has entès bé!

TOMÀS (enfadant-se): Per tu, mai no entenc bé res. (A l'oncle Llibori.) Vostè, no em deia que...

ONCLE LLIBORI (confús): Noi; no em barregis en els teus embolics.

TOMÀS (perplex): Em farien girar l'enteniment! (A la senyora Vilella.) Però, bé li consta que el que expliquen els de la colla del seu marit no és el que vostè veu a casa!

SENYORA VILELLA (dura): Tancats al casino, sou uns bocamolls sense solta.

TOMÀS: I tot allò que diuen, que hem arreconat els amics d'abans, per orgull de la meva dona?

SENYORA VILELLA: Jo sempre he tingut entrada franca.

TOMÀS: El meu interès és que tothom sàpiga que no ens hem d'amar, tant si en vénen una dotzena com en Pere sol.

PERE (nerviós): De què treu insistir en comentaris incòmodes?

TOMÀS: Incòmodes per a mi. I vull que entenguin, del primer a l'últim, que certes bromes no fan per a can Muntanyola.

PERE: Bromes, en dius?

TOMÀS: Doncs què, veres?

LAURA (s'aixeca, crispada): Dispensin; estic marejada (intenta anar-se'n, però Tomàs se li posa al davant).

TOMÀS: Espera't; faries malpensar.

LAURA: Encara més?

SENYORA VILELLA (reticent): No pas a mi.

TOMÀS (sorrut): A tots.

(Laura intenta anar cap a la galeria. Tomàs la reté, agafant-la pel braç, girat d'esquena a Pere; així no veu que aquest inicia el gest d'acostar-se-li, en defensa de Laura. Teresa, ràpida, s'en cara a Pere per aturar-lo o dissimular-lo. Pere abaixa el cap, confús.)

TOMÀS (a Laura): Et demano que vinguis a seure. (Ella obeeix. L'oncle Joanet es frega les mans, divertit. Tots el miren, irritats.)

ONCLE LLIBORI (compassiu, a Tomàs): No l'obliguis. De la manera que parles, ha d'afectar-la!

- LAURA (a l'oncle Llibori, irònica): Gràcies, oncle, pel bon zel.
- TOMÀS (sobtadament joiós): I, si giràvem full? N'hi ha ben bé prou de cares llargues! S'han acabat els malentesos. Sabeu què? Ja que hi som tots plegats, podríem celebrar-ho.
- ONCLE JOANET: Visca!
- TOMÀS (a Teresa): Digueu que ens pugim quatre lllaminadures i vi de postres. (L'oncle Joanet segueix amb les demostracions de satisfacció.)
- TERESA: No és el moment indicat... Faríem esperar...
- ONCLE JOANET: Avui rai!; o tenim pressa.
- TOMÀS: Tots els moments són bons, quan s'han aclarit les coses.
- SENYORA VILELLA (aixecant-se): Per mi no feu compliments. (A Tomàs.) Bé dec poder anar-me'n?
- TERESA: Ja se'n vol anar?
- SENYORA VILELLA: Tu diràs!...
- TERESA: Demà pujaré, una bona estona.
- SENYORA VILELLA: T'espero. (A Laura, que s'ha aixecat.) Confio que tornarà més animada i amb bons colors de cara.
- LAURA: M'han ben pujat, els colors, amb el que m'ha fet saber en Tomàs. (Dóna la mà a la senyora Vilella i l'acompanya fins a la porta de la dreta.)
- SENYORA VILELLA: Adéu, Pere, i tots. (Surt, amb Teresa. Tomàs convida a fumar; Pere i l'oncle Llibori refusen; l'oncle Joanet accepta, amb actitud de resignar-se al sacrifici.)
- ONCLE LLIBORI: Encara seré a temps d'entrar al Roser. Véns, Joanet?
- ONCLE JOANET: No deien que hi hauria suca-mulla?
- ONCLE LLIBORI: No tothom té un budell buit, com tu. (A Laura.) Bé, Laureta; no en guardis rancúnia. Ara, a posar fills al món, grans com catedrals.
- LAURA (suaument): Bona nit tinguin. (Se'n va per la galeria. L'oncle Llibori dóna un copet a l'espatlla de Pere, que s'està recalcat al raspalller d'una cadira, com absent. Els dos oncles surten.)
- TOMÀS (s'acosta a Pere, cordial): Ja comprens que et necessitava...
- PERE: Era obligatori fer-me representar aquest trist paper?
- TOMÀS: Pitjor és el meu. Tal vegada escarmentin, la colla dels Vilella.
- PERE: Amb aquest pas de comèdia, creus que es desdiran?
- TOMÀS: Així sabran que no bado. Amb tot, juraria que tu fas cara...
- PERE (desviant la mirada): Quina cara he de fer, sorprès... molestat?
- TOMÀS: No ho debatem, que no ho espatlléssim. Saps que no sóc home de demanar dispensis. Crec que tenies obligació de fer-me costat; de prop o de lluny, hi ets entremig.
- PERE: He tingut aguant perquè em reconec la part de culpa. No et puc dir més.
- TOMÀS: Figura't que us hi trobéssiu un de vosaltres, dels instruïts vull dir; com ho maniobraríeu?

PERE: Instruïts o no, de segur sense els teus miraments. (Entra Laura, per la galeria. S'enretira, per escoltar sense ser vista.)
TOMÀS: Així, creus que no he fet massa?
PERE: Et sobrava raó per a fer més.
TOMÀS (anant tots dos cap a la sortida, a la dreta): *Merci*, home!; ja és hora que n'encerti una. (Surten.)

— 7 —

(És gairebé vespre; una resta de claror a la galeria. L'escena queda il·luminada pel llum de la vora del sofà. Laura, com temerosa d'ésser vista, s'acosta a la porta de la dreta, però torna; prova d'asseure's al sofà, però es desdiu; es deixa caure, fatigada, en una cadira de vora de la taula, com atordida. Entra Teresa i contempla Laura des de la galeria. Prorrromp en una rialla vi-driosa; Laura es gira, esglaiada; es queda mirant Teresa, que se li va acostant.)

TERESA (sarcàstica): Al Rieral et trobes amb en Pere? No és gaire bon amagatall.

LAURA (cansada): Ens van espiar?

TERESA: Déu va permetre que unes persones de bé us hi atrapessin.

LAURA: Era la primera i l'última vegada que hem parlat a soles.

TERESA: Et mig treus la careta perquè et valguin les mentides?

LAURA (amb més energia): Si en Tomàs ho pugués entendre, no hauria esperat que certes persones *de bé* us fessin obrir els ulls.

TERESA: No costa d'entendre per què una casada es troba amb un home al Rieral.

LAURA (senzillament): Jo hi passava amb l'Assumpta. Era una estona de no sentir parlar de pecats ni de diners... L'Assumpta havia d'anar-se'n. En Pere passava, cap al Castanyer.

TERESA: I no el vas deixar de seguida?...

LAURA: Em sentia tan...

TERESA: A gust?

LAURA: Sorpresa, i a gust, per a desgràcia meva.

TERESA: Per a vergonya teva.

LAURA: No m'he de penedir de res.

TERESA: És no tenir consciència, jugar amb els sentiments d'un home! Ja veus on ens ha dut el teu modernisme, les flors al pit... el llibre a la mà, com... *una còmica*.

LAURA (suau): Eres present a les visites d'en Pere!

TERESA: Em vols donar a entendre que jo hi venia bé!

LAURA: No hi venia bé ningú, ni nosaltres dos.

TERESA (violentant-se per a reprimir-se, però en un esclat): Devia besar-te, ell!... sembla que ho vegi!

LAURA: No... no encara.

- TERESA (impetuosa): Si us estiméssiu de debò, no us en podríeu estar!
- LAURA: Gairebé no ens en podíem estar. Vaig deixar-lo, però el cor se m'hi quedava.
- TERESA (amb passió): Si t'hagués sagnat el cor, no hauries pogut resistir-ho!
- LAURA: No podia, però vaig resistir-ho. I si tu tinguessis voluntat d'ajudar-me, amb temps, tot això passaria; crec que fins arribaria a veure en Tomàs amb més bons ulls.
- TERESA: Vols amansir-me, i anar fent... Quin càstic se't prepara!...
- LAURA: El pitjor càstic és no veure, en Pere... Si tu t'hi trobessis!...
- TERESA (Sorpresa, vacil·la): Si m'hi trobés... (greu, dolorosa) oferiria el sacrifici; em consumiria abans d'anar al Rieral a...
- LAURA: A dir-nos que no pot ser res, ni una mica de conversa mai.
- TERESA (despectiva): Poc devia afectar-lo, si et va deixar anar...
- LAURA (vehement): Gairebé plorava!
- TERESA (en una reblincada passional): Plorava... en Pere? I vas deixar-lo sol?...
- LAURA (acostant-se més a Teresa): No és el que havia de fer?
- TERESA (separant-se-li amb violència): Aparta't, que em repugnes!...
Aquesta és la paga d'haver-te tret de la misèria!
- LAURA: Tractant-me de pobre no m'insultes; ho he estat sempre.
- TERESA: Més et diria!
- LAURA (fredament): Ja pots.
- TERESA: Els meus llavis no han après la paraula.
- LAURA: Bé la penses!
- TERESA (furiosa): A Les Aulines, no et deixaré treure el cap en forat ni finestra.
- LAURA: Tant de bo em poguessis tancar el pensament!
- TERESA: No el veuràs més!... (Insinua el gest de garfir-li el coll, però s'enretira, horroritzada.) No el veuràs més...
(Entra Tomàs, per la galeria.)
- TOMÀS (incaut): Què teníeu?
(Comprimint el furor, Teresa se'n torna per la dreta. Laura, asseguda vora la taula, recalca el front al braç, esgotada. Tomàs se li acosta, amb dubte.)
- TOMÀS: Què us passa?
- LAURA: Què més pot passar-me, ja?
- TOMÀS (enorgullit i confús): Veus com he desfet l'embolic?; estil cura de cavall.
- LAURA: Sí; has quedat com... qui ets.
- TOMÀS: Tenia prou raó.
- LAURA: Des d'ara, el teu poble ja només haurà de tenir posats els ulls en la Forastera escandalosa.
- TOMÀS: Se'n desdiran, amb l'escarment!...
- LAURA: Jo no tinc escarment. (Rumia un instant, com si li costés

ordinar. Dolorida.) Per què em vas arraconar, quan encara em feia il·lusions?

TOMÀS (mig rient, vacil·lant): Tan senzill com és!... no té explicació amb paraules.

LAURA: Dec ser avorrible, que no em pugui comparar a les dones que et diverteixen!

TOMÀS (examinant de cap a peus Laura): Amb l'aclarida d'avui, és com si haguéssim passat ratlla... si vols!... (amb intenció).

LAURA (inquieta per la fixesa amb què ell la mira): Ja tant se val, ara.

TOMÀS (picardiós): Si tant se val, per què em fas aquesta pregunta... llaminera?

LAURA: Perquè les teves *distraccions*, ens han portat els mals que passem ara.

TOMÀS: Les dono per ben acabades. (L'agafa pel braç i se l'acosta.) Però... vull que se te'n vagin les manies de... les altres dones. Quina se't pot comparar, més que més quan fas cara de patir? Les guanyes en tot, mestressa! (Amb mà barroera li fa aixecar el cap perquè el miri, però ella es resisteix.) No facis el desentès (més nerviós). Ja m'agrada que tard o d'hora reclamis; no hi estic acostumat, de tu, s'entén...

LAURA: Et penses que reclamo?

TOMÀS: Com si no us conegués!... Jo també podria estar gelós. (Torna a agafar-li el braç); però me'n ric dels galans carregats d'estudis. Sols que... estiguis per a mi, que també et faci gràcia el que jo digui! (Irritat de sobte.) Ets esquerra!

LAURA: No serveixo per a avenir-me als teus rampells.

TOMÀS: He girat full.

LAURA: Jo no.

TOMÀS: Què vols dir amb aquest no? Sóc el teu home!... Et dic que vinguis.

LAURA: Per força?

TOMÀS: Hi tinc dret. *Després del que em costes?*

LAURA: El que et costo? (Sanglota, recalçada sense forces en l'home.) Tens raó; *el que et costo!*...

TOMÀS (abraçant-la, impetuós): En alguna cosa he de manar. (Intenta besar-la, però ella es fa endarrera, crispada.)

LAURA: No puc... Em fas horror... no puc.

TOMÀS (Fa l'acció de bufetejar-la; la llença amb violència contra el sofà; ella profereix un petit xiscle, les mans a la cara; ell torna a amenaçar-la): Horror et faig, eh! (El reté de pegar-li, l'entrada de Teresa, per la galeria.)

TERESA (anhelosa): Què teniu?... Quin espant!

TOMÀS (s'eixuga el front, nerviós, mentre enraona. Encén la pipa amb afectació de calma. Laura segueix plorant en silenci): La *senyora* està nerviosa. Com que sóc dels *ordinaris*, s'ha cregut que li pegaria, però aquest gust no el tindrà. Tu, enllesteix les ma-

letes. Me'n vaig a Barcelona, a *esbargir-me*. Allà dalt, aneu a jóc com les gallines; a casa no vull gent empiocada. I al primer desvagat que es presenti, li faré un trenc sense contemplacions. (Surt amb camades fermes per la dreta.)

TERESA (es va acostant a Laura, des de dalt dels graons, plegada de braços, fixant Laura, com fascinada, amb ira reprimida): No el veuràs més, forastera del dimoni!

(Laura mira amb terror la cunyada; s'encongeix més al cantó del sofà, mig esvanida.)

ACTE TERCER

(Migdia d'octubre. Assumpta, vestida amb relativa pretenció de moda, seu en una punta de cadira. Les minyones entren i surten amb farcells i paquets. Tomàs entra per la galeria.)

TOMÀS (en veure Assumpta): Et fan fer *antesala*? No hi ha com tenir una senyora a casa per a fer-se esperar.

ASSUMPTA (amb una batzegada): Només ha anat a l'estació, la Laura!

TOMÀS: Ara hi penso, que l'Angelina marxa! Quin encert, l'oncle Llibori; renyit amb l'hereu, ara amb la filla. Encara que, per l'home que ha arreplegat!...

ASSUMPTA: És el qui ella s'estima.

TOMÀS (despectiu): Un fadristern... res... Es queden a Barcelona perquè no els vegin treballar. Jo, hauria preferit les Amèriques. (Surt per l'esquerra i torna amb una gàbia d'ocells.) I què, el negociet?; veneu molts escapularis?

ASSUMPTA (eixuta): En tinc prou per a no haver de viure de caritat.

TOMÀS: La meva dona és entesa a fer guanyar plets perduts. Tant hagués sabut acabar el nostre, com Déu mana! (Sur per la porta de la dreta. Les minyones passen amb un feix de paraigües i parassols i un maniquí de vímets. Tomàs torna de pressa; avisa Assumpta mentre va cap a la porta de l'esquerra.) La sento que puja... Que us aprofiti! (Surt com qui fuig.)

(Entra Laura per la dreta. Té temps de veure com s'escapoleix Tomàs. Dóna la mà a Assumpta i s'asseu.)

LAURA: Ets la primera persona que em ve a veure, i deurà ser l'única.

(Passa Filomena amb els estris de neteja, amb actitud desdenyosa, sense mirar.)

ASSUMPTA: T'has refet, a les Aulines!

LAURA: Sóc mesella. No els ha servit de res.

ASSUMPTA: T'hauran fet consumir.

LAURA: Cinc mesos de mala voluntat, amb una devoció que si la dedicaven a bones obres, serien sants de debò. (Travessa l'escena l'altra minyona, amb un gruix de coixineres amb puntes, planxades, sense mirar, com si no hi hagués ningú.) Ja ho veus; del primer a l'últim, el mateix posat d'ofesos. I, tu? Ja sé que va endevant tot.

ASSUMPTA (animant-se): La tia Carme em mira com si encara fos la

pubilla Terranegra. Veient que no li gasto res i que encara hi guanya, em respecta més; consent que en Josep se'm posi al costat. Però ell no entrarà a casa fins que em pugui demanar.

LAURA: Seu!... (li assenyala una cadira).

ASSUMPTA (inquiea): He deixat la tia a la botiga!...

LAURA: Vas de pressa?

ASSUMPTA (dubtant): No vull que es sàpiga gaire que vinc.

LAURA: Tems per tu o per mi?

ASSUMPTA: Una mica per a totes dues.

LAURA: Així, tems per a tu. (Filomena i Teresa s'acosten per la galeria. Teresa atura amb un gest la minyona; dubten, i acaben tornant-se'n. Laura les veu i Teresa se n'adona; però segueix endarrera.) He fet tant d'escàndol, que esquivo la gent (assenyala les altres dones), a tu i tot.

ASSUMPTA: Jo rai!... No saben qui ets!

LAURA: Diuen que tinc tractes amb en Pere de cal procurador.

ASSUMPTA (amb candor): No és cert, oi?

LAURA (colpida): Tu també m'ho preguntes?

ASSUMPTA (desseguida, acovardida): No ho he cregut mai; però, com vols que els convenci?... Del meu Josep em dol.

LAURA: El teu Josep, també?... És clar! (S'aixeca.) No els contradiguis. Amb ells has d'estar bé; són els bons!...

ASSUMPTA (plorosa): Em sembles disgustada. (Intenta agafar-li les mans.)

LAURA: Ja no puc estar de cap manera... Vés; no descuidis la botiga, ni en Josep.

ASSUMPTA: Jo tornaré sempre!

LAURA: No t'escarrassis; et conec els sentiments. (Acompanya Assumpta fins a la dreta, però Assumpta es fa endarrera.)

ASSUMPTA: No goso; puja l'oncle Llibori. (Es queda arran de Laura, esporuguida.)

(Entra Filomena, seguida de l'oncle Llibori. Ell es queda davant de Laura, la mira, torna a mirar-la després de posar-se bé les ulleres.)

FILOMENA: La Teresa deu ser per dalt. Vaig a avisar-la. (Surt per la galeria.)

ONCLE LLIBORI: Quina sorpresa, Laureta! (Li reté la mà, efusiu.)

LAURA (fredament): Ja torno a ser-hi; com si res.

ONCLE LLIBORI: T'ha provat!

LAURA: Més del que era d'esperar.

ONCLE LLIBORI (se li va acostant. Assumpta s'enretira): No t'apartis, faluga!... No et menjaré viva!

ASSUMPTA: He vingut a... veure la Laura!...

ONCLE LLIBORI: ¿A qui has de voler veure, si no, per poc agraïda que siguis!... Ets prou independent!...

ASSUMPTA: Gràcies a Déu.

ONCLE LLIBORI: I a la teva protectora.

LAURA (greu): El trobo complimentós.

ONCLE LLIBORI: I això que no estic d'humor, recordant el que passem amb l'Angelina.

LAURA: Un altre càrrec a la meva consciència!

ONCLE LLIBORI: Déu ens guardi d'un ja està-fet.

LAURA: Ni que volgués justificar-me, dubto que fos escoltada.

ONCLE LLIBORI: ¿Què saps tu, si no ho series?

LAURA: N'he perdut l'interès. Vaig a dalt; estem desant la roba... Adéu, Assumpta! (Surt per la galeria.)

ASSUMPTA (desolada): Te'n tornes?... (Va cap a la porta de la dreta, sense mirar l'oncle Llibori com esporuguida.)

ONCLE LLIBORI (fent una mica de reverència, reticent): No facis la desmenjada. Et conec.

ASSUMPTA: Tots ens coneixem.

ONCLE LLIBORI: Aviat ens cobriràs de moneda, venent medalles de santa Rita.

ASSUMPTA: En tindria prou d'arreglar el just per a comprar-li la casa que era de la mare. El demés, ja li pot fer bon profit.

ONCLE LLIBORI (sorneguer): El teu pare es va prou afanyar a barrotar-se el patrimoni.

ASSUMPTA: El pare, i els que l'ajudaven a caure. Tinc bona memòria.

ONCLE LLIBORI: I males intencions. Però no hi sento, d'aquesta orella.

ASSUMPTA: A l'altre món, no podrà fer el sord!

ONCLE LLIBORI: Dignes als qui t'aconsellen, que per a guanyar-te la casa, haurien de fer sortir molts milers d'ànimes del purgatori amb els rosaris que et comprin, *per llesta* que t'hagis tornat.

ASSUMPTA: Hauria pogut aprendre'n més, a vora seu.

ONCLE LLIBORI (crispat): Ets un mosquitet verinós, tu!

ASSUMPTA (amb esclat iracund): I vostè, amb totes les seves riqueses, a l'hora de la mort no tindrà qui li porti una sed d'aigua, per caritat.

ONCLE LLIBORI (agafa un llibre de sobre la tauleta i fa com si volgués tirar-l'hi): Mereixeries!... descarada!

ASSUMPTA (va corrents fins a la porta de la dreta i surt, però torna i profereix, amb puny amenaçador): Sol i avorrit de tothom! En tindrè una alegria... (Surt.)

— 3 —

(Enfurismat, l'oncle Llibori va cap a la galeria. Es topa amb Teresa, que entra indignada.)

TERESA: He esperat que aquesta se n'anés. No hauria pogut contenir-me.

ONCLE LLIBORI: Porta la lliçó ben apresada.

TERESA: És l'altra, l'esca del pecat... (Passeja, agitada.) Ha vist l'oncle Joanet?

ONCLE LLIBORI: Dues monges del Remei el vetllen nit i dia. Però se'n sortirà, potser una mica més flux d'enteniment.

TERESA: Després pujaré a veure'l.

ONCLE LLIBORI (amb desdeny compassiu): No fa cas de ningú. Les pobretes monges són unes santes, i ja el *cuiden*. No necessita gaire!...

TERESA: D'això em refio.

ONCLE LLIBORI: Saps si havia fet testament?

TERESA: L'oncle potser no hi toca, però sempre ha estimat la família.

ONCLE LLIBORI: Encara!... No tot han de ser disgustos. ¿Ja saps com li va venir el tropell?

TERESA: Tornant, amb en Tomàs.

ONCLE LLIBORI: Amb en Tomàs i amb en Pep de la Bauma, de la baraca del guardagulles.

TERESA (amb sobresalt): L'oncle va anar a la barraca?

ONCLE LLIBORI: L'hi van dur per gastar-li una broma. Quan el guardagulles és de servei, a la via, la dona li millora el jornal. M'entens?

TERESA: Vergonya sobre vergonya!... S'ha sabut?

ONCLE LLIBORI: Bé ho sé jo!

TERESA: És que està frissós, el meu germà! per culpa de la seva dona...

ONCLE LLIBORI: Vau anar ahir a concert, a l'Institut!

TERESA: Ella ens hi va obligar, en Tomàs per desmentir els xerraires.

ONCLE LLIBORI: No sé com us en sortireu.

TERESA: No ens en sortirem.

ONCLE LLIBORI: S'ha posat bona a pagès, la Laura!

TERESA: Cregui que no l'he planyuda. És de ferro.

ONCLE LLIBORI (insinuant): Una mica cremada del sol, la veig; i li escau!... No es queixava?

TERESA: Ni un mot, mai. De la cuina a l'hort era la senyora de sempre. Un cop neta i llesta, s'asseia al repetjò de vora el roure mort, de cara al Pla. I mirava!...

ONCLE LLIBORI: Qui, mirava?

TERESA: Enlloc, ben bé.

ONCLE LLIBORI: Hi havia algú, allà dalt?

TERESA: No. El pensament li devia barrinar...

ONCLE LLIBORI: No es comunicaven, amb en Pere?

TERESA: L'he vigilada. No el vam veure fins ahir al concert. En Tomàs ens el va dur.

ONCLE LLIBORI: Tothom s'hi devia fixar!

TERESA: Ens queia la cara de vergonya. En canvi, ella...
(Entra Laura. Silenci dels altres dos, compromesos. L'oncle Llibori s'aixeca.)

LAURA (glacial): No cal que es mogui, per mi.

ONCLE LLIBORI: Per a qui més bé?

LAURA (severa, amb simplicitat): Ja deuen saber que he acompanyat l'Angelina i l'Enric a l'estació.

ONCLE LLIBORI: Jo em rento les mans, tant del que passi a la meua filla, que ja no m'ho és, com a l'Assumpta que m'acaba d'ensenyar les ungles. Veurem si t'ho agrairan gaire.

LAURA: No mereixo ni espero agràiment.

TERESA: Ningú de la nostra família no hauria anat a *despedir* l'Angelina, que ha donat l'escàndol de plantar el seu pare per casar-se amb un mort de gana. Tu, és clar!...

LAURA: És clar; no sóc de la família!

TERESA: No pots tirar-nos en cara que t'hàgim buscat els mals.

LAURA: Sé que són obra meua, i els he de pagar.

ONCLE LLIBORI: Llàstima que els hem de pagar entre tots.

LAURA: Per vostès em dol. I, per a no desdir-me de la veritat, els he de fer saber que, tornant de l'estació, en Pere ha vingut a trobar-me als claustres del Roser.

TERESA (estupefacta): Altra vegada, en Pere?... Com goses dir-ho?

LAURA: M'haurà prou vist alguna de les piadoses persones que no em saluden.

TERESA: Per casualitat, també?

LAURA: Per assegurar-me que no ens molestarà més. Marxa una temporada.

TERESA: Se'n torna?

LAURA: Prou greu li sap.

ONCLE LLIBORI: Mentre no te'n sàpiga a tu!...

LAURA: No tant com hauria pogut figurar-me.

TERESA: Què has de dir, per a quedar bé?...

LAURA: No puc quedar bé ara ni mai més. A les Aulines, vaig arribar a comprendre que el Pere que les dones ens representem, no és mai de debò.

TERESA: Encara et sembla poc?

LAURA: Em sembla massa, un home amb els alts i baixos de tots.

TERESA: Creus que ell pensa com tu?

LAURA: Tots ells, es fan més il·lusions de les dones; no hi entenen res.

ONCLE LLIBORI: Ni jo tampoc no entenc què vols dir.

TERESA: Jo sí, que l'entenc. En Pere i el meu pobre germà, te'n poden donar les gràcies.

LAURA: Si podia posar-hi remei, anant-me'n, no dubtaria.

TERESA: Potser fóra el millor pensament.

ONCLE LLIBORI: No digueu disbarats. El matrimoni és un compromís sagrat.

LAURA: ¿Creu que el meu marit ha fet gaire cas del compromís?

TERESA: I tu?

LAURA (després d'una pausa): Tal vegada tampoc. Sí; seria preferible que me n'anés.

TERESA (amb ira reprimida): Ben acompanyada? (Riu en amb l'oncle.)
LAURA: No; sola i lluny de les persones que només tenen un sobresalt: aquest.
TERESA: Hauríem d'aclarir dos o tres punts, tu i jo... (Es dirigeix a l'oncle, amb resolució desesperada.) Vegi si troba en Tomàs, per dalt. S'entreté amb els ocells, en comptes de defensar els seus drets.
ONCLE LLIBORI: Això és treure'm; però no m'ofenc. Prefereixo tornar a veure en Joanet, per un... si de cas!... (Tot anant cap a la sortida.) Noies; enteniment!...
TERESA (enèrgica): Digui a la Filomena que no entri i surti amb excuses.

— 4 —

(L'oncle Llibori surt per la porta de la dreta. Laura no es mou, com absent, o indiferent. Teresa rumia. De sobte es dirigeix a Laura amb actitud gairebé submissa.)
TERESA: Una cosa, només; potser l'última que et demani: la veritat.
LAURA (suau): Fins avui, he cregut més senzill dir la veritat que no mentides.
TERESA: En Pere, se'n va sol?
LAURA: Amb mi no; d'això n'estic segura.
TERESA: T'ha vingut a trobar, només per dir-te que se n'anava?
LAURA: Que se n'anava i... que m'esperarà sempre.
TERESA (enardint-se): Veus!... (amb una rialla, estrident com un sanglot.) T'esperarà sempre!... Lluny o a la vora, sempre tu! I t'ho devia dir a l'orella, el llavi arran de galta...
LAURA (severa): Ell no hi pensava, aquell moment, i jo no ho hauria consentit.
TERESA: Amb prou greu.
LAURA: Amb ganes de desfer-me d'aquell... entrebanc que m'ha fet sofrir.
TERESA (confidencial; pertorbada): Ja sé que no m'escau preguntar-ho..., però... necessito que em diguis si... entre vosaltres hi ha o... hi ha hagut res de més. (S'entregira, avergonyida i exasperada.)
LAURA: Res de més?... Ets maligna.
TERESA (suplicant): El que vulguis, seré, una esclava, mentre em prometis que no el veuràs més.
LAURA: Sola com estic, és aviat per a assegurar-t'ho.
TERESA: Ja m'ho pensava. Et sabem la flaca.
LAURA: Els vostres amics bé ho fan córrer.
TERESA: Jo, la primera; no me n'amago. Sé que el marit no t'és prou...
LAURA: Per a això que... no entenc com goses retreure, no necessito res.
TERESA: No et valdrà! I justament et va fer gràcia l'únic que no ha de ser per a tu. (Impetuosa.) Te l'arrencaria de les mans, mal fos

- a mossegades. Ni per a tu, *ni per a mi*. No consentiré que *me'l prenguis*.
- LAURA (esbalaïda): Que... *te'l* prengui?... És que tu... (Mira la cunyada amb esglai de la sorpresa.) Tu?...
- TERESA: Ja de tota la vida. Ell no ho ha sabut mai. (S'acosta a Laura, amenaçadora.) I tu, sense estimar-te'l com jo, volies gaudir-te'n, per vici?
- LAURA (amb una esgarrifança): Sembles un dimoni!
- TERESA: Ja m'hi tornaré; em faràs condemnar. Tant se val, mentre que ell no sigui per a tu. No et vindrà d'un!; en trobaràs a dotzenes. T'ho dissimularé tot. En Tomàs ni se n'adonaria. Però, no te me'l quedis, Laura!
- LAURA: Em fas tanta pena, que ni m'ofens.
- TERESA: Si sabies, quin martiri!... És com si em morís, quan el veig. Si és fora, la gelosia em crema. De petit, se'm penjava al coll!... *em besava!!* De gran, ja no va poder ser. Hi estava resignada; fins que et va conèixer a tu, preciosa com ets! Quan et mira... t'escanyaria! (Allarga les mans, com urpes, però es conté, pan-teixant entre sanglots.)
- LAURA: Ara sí que et planyo.
- TERESA: No em planyis, que te'm fas més odiosa. Deixa'm aquesta mania; és l'únic que tinc.
- LAURA: Per a aquesta mania, m'has bescantat, has fet que en Tomàs m'acabés d'avorrir.
- TERESA: Més faria.
- LAURA: Ja és prou que els mitjos sants em rebutgin com una empes-tada, perquè estàs gelosa d'un home que et podria ser fill... L'es-crupulosa Teresa!...
- TERESA: Ho hauria estat fins a la mort si tu no haguessis vingut, forastera que amb els *quartos* del marit fas pecar de pensament els altres homes! Si en Pere em veia, de cap a peus, tapada la cara, s'adonaria que em puc comparar a qualsevol dona!
- LAURA: No t'avergonyeix confessar aquestes... bogeries?
- TERESA: M'he vist al mirall...
- LAURA: No m'ho expliquis, que m'apena més.
- TERESA (amb calma anhelosa): Escolta'm; et puc tornar el crèdit; seràs de debò la mestressa. Té, les claus! (Es treu un manyoc de claus de la butxaca i l'hi ofereix, però Laura ni les mira.) Et creuré en tot i per tot.
- LAURA: No sentir-te més voldria..., santa que només penses en trà-fecs inconfessables.
- TERESA (suplicant): Deixa'm en Pere!; tria't el que vulguis; tu ma-naràs.
- LAURA: Com veus el món, Teresa?... Guarda les claus i tots aquests homes. Què tens a la consciència?
- TERESA: Tinc por que em prenguis en Pere. (Com si desvariegés, tre-

molant.) Tu ets bona... et compadiràs de mi!... *series la mestressa!*

LAURA: No sóc ni vull ser mestressa. (Va per sortir cap a la galeria. Teresa se li posa al davant amb les claus a la mà.)

TERESA: No em deixis, Laura... No tinc ningú més. Et cediré tots els drets.

LAURA: No sé res, de drets. Passa!

TERESA: No?... (Enfollida.) No?... (Va corrents cap a la galeria i crida.) Tomàs; Tomàs, vina!

LAURA: Què et proposes?

TERESA: Tomàs!

— 5 —

(Entra Tomàs, amb una certa precipitació feixuga; porta una gàbia amb ocells a la mà.)

TERESA: Tomàs!...

TOMÀS: Consti que no escoltava! Què passa?

TERESA: Passa que o aquesta dona o jo, som de més, a casa.

TOMÀS: Ara que començàvem a estar tranquils!

LAURA (que ha posat la vista a la gàbia): Has cremat els ulls als ocells!... (Plorant, per l'excés d'impressions:) Has cremat!...

TOMÀS (igénuament): Així canten més dolç... Poden guanyar premi!...

LAURA (contempla els dos germans, posats de costat; vacilla, com si anés a caure i s'aguanta al raspatller d'una cadira. Tomàs insinua el gest d'acostar-se-li, però Teresa el reté pel braç.) No!... aparteu-vos, gent horrible!; no us acosteu.

TERESA: És la seva manera de donar-nos les gràcies.

TOMÀS: Tu, et queixes de nosaltres?... tu!...

LAURA: Cap queixa. Sortir vull d'aquest niu d'escorçons!

TOMÀS: De la casa que et va treure la fam de la boca.

TERESA: Que vagi en nom de Déu!... Ha fet prou parlar tot Comarquinal;

TOMÀS: Per allò que, si en Peret!...

TERESA: Tothom sap la seva baixesa.

LAURA (a Teresa): Com goses dir-m'ho?... (Es concentra un instant, les mans sobre els ulls. Després, severa.) Teniu raó; he d'anar-me'n. Prou mirades de reüll; prou por de males accions... dels altres!

TERESA (a Tomàs): Deixa-la; que acabi d'aprendre el que ensenyen, a Barcelona.

LAURA: Saps que et podria respondre...

TERESA (amb afectació d'audàcia): Qui te'n faria cas, coneixent-te?

LAURA: Ningú; però et veig el fons dels ulls. Ja és ben bé prou el teu infern.

TOMÀS (sobtadament sulfurat): Així, és segur que en Pere!...

- LAURA: De què et serviria la meva resposta? (Assenyala Teresa.)
Els qui et volen bé, et poden informar.
- TERESA (dubta, però, amb una arrencada violenta): Tot Comarquinal en va ple.
- TOMÀS (assenyalant la sortida): Tens la porta oberta. No em podran tornar a dir que et tanquem amb pany i clau.
- LAURA (anant cap a la sortida): No hi haurà dits que assenyalin!... (Surt.)
- (L'escena queda a les fosques. Cau una cortina negra. S'obre un requadre, a la dreta, i una llum inconcreta illumina l'oncle Llibori, de peu dret vora Laura, asseguda. El posat afligit.)
- LAURA: He anat a veure mossèn Serra, i m'ha obligat a venir a esperar-lo mentre algú parla amb en Tomàs. Serà inútil. Em volen fora, més que no jo mateixa. (Plora.)
- ONCLE LLIBORI: Has donat motius sobers al desenfrè de les llengües, però et perdono la meva part de trastorn, sols que em confiïs, clar i net, què hi ha hagut entre tu i en Pere.
- LAURA: Ditxosa pregunta! Hi ha hagut el que els he dit.
- ONCLE LLIBORI: I... res més?
- LAURA: No és prou i massa?
- ONCLE LLIBORI: Va ser una atzagaiada que donessis ales a aquell xicot. No som en cap París!
- LAURA: Va començar venint, les tardes. Ells també ho volien, i jo... (El plor no la deixa enranora. L'oncle l'amanyaga, compungit. La mesura de cap a peus amb la vista.)
- ONCLE LLIBORI: No és estrany que l'embadalissis! Ets vistosa; gastes perfums que farien somniar despert... I en Pere es devia fondre com una candela.
- LAURA: No m'ho retregui!
- ONCLE LLIBORI (atura la mà a l'espatlla de Laura): En Tomàs no s'ha de deixar perdre aquest... tresor. (Assenyala vagament la silueta de Laura. Ella s'enretira, d'esma.)
- LAURA: Remei, desacreditada com estic?
- ONCLE LLIBORI: No podem consentir que vagis pel món com... una perduda! (Li torna a posar la mà a l'espatlla.) Una xicota que és un pom de flors, mereixedora d'estar a mans d'un home que la fes lluir com... una reina! (Ella separa el braç.) Ni que et vessessin una fortuna al damunt, no seria res pel que tu vals. Què sap un hereu bastot com en Tomàs?... un egoista!...
- LAURA: No ha estat mai egoista, ell.
- ONCLE LLIBORI: No dóna valor a la joia que té a casa. (Amb aire protector, insinua el gest d'atreure-la, dissimulant-ho amb un accent planyívol.) Només faltaria que comencassis a rodolar...
- LAURA (amb un començ de malfiança): Per què, rodolar?
- ONCLE LLIBORI (insistent): Hi ha tants trencacolls en un Barcelona, només per haver caigut en una... debilitat que tots podem tenir.

LAURA: No he caigut en res del que dóna a entendre.

ONCLE LLIBORI: Fins a mi se'm podria posar una bena als ulls. Després de les desgràcies dels fills, crec possible tot. I jo sempre estaré al teu costat, perquè no em puc enfadar amb tu. Però et vull veure contenta i riallera. Què més he de voler, sol com em trobo? (Com si anés a plorar, més de prop.) Em fa llàstima tothom, per la llàstima que em faig jo.

LAURA (separant-se més): No vulgui fer llàstima, ni me'n tingui tanta.

ONCLE LLIBORI (gemegós, amb obcecada insistència): Doncs te'n tinc molta, Laura, Laureta! No saben el que vals. T'he preferit sempre, tan bona minyona... i bonica... i compassiva. Fins de mi ho seràs. La Teresa t'enveja, i en Tomàs et falta amb el primer rebrec que troba. Mai no t'han agrait que els hakis fet ser...

LAURA: No mereixo agraïment. Són els seus nebots, ells!...

ONCLE LLIBORI: Eixuts de cor, són. Jo, no! (Com embriagat.) Si fos el teu marit, no et deixaria ni un segon, clavada a l'enteniment, a dins de dins...; i encara que et sembli vell, sóc tant o més home que no en Tomàs. (Laura es va enretirant, amb progressiva alarma.) Perquè tu faries fer bogeries a un sant del Cel. (La ceneix amb els braços malgrat la resistència d'ella.) I si en Pere t'ha pogut arribar al cor, un altre... (Intenta besar-la, però ella el rebutja d'una empenta que el fa trontollar.)

LAURA: Un altre? (Retrocedint.) Un altre... què? No, oncle; vostè i tot?

ONCLE LLIBORI (intenta dissimular): Jo?; què, jo?

LAURA: No;... (plorant). Es val de la meva pena!...

ONCLE LLIBORI (afectant gravetat): Et confiava els meus sentiments de pare.

LAURA: No!... Oh, no!; capgira les intencions, com ells!...

ONCLE LLIBORI: No entenguis una cosa per altra; hi ets propensa!

LAURA (esbalaïda): Quina negror, per tot...

ONCLE LLIBORI (amb compunció): Hauré de creure els qui es malfien! Ens donaràs molts disgustos.

LAURA (amb fatiga): Cap més disgust; només sortir d'aquesta... boira!

ONCLE LLIBORI (sarcàstic): Sola... del tot?

LAURA (il·luminada per una idea): Sola?... Sola potser no.

ONCLE LLIBORI: Et planyo; acabaràs malament del cap. Vés, vés!...

LAURA: Déu meu, ajudeu-me!...

(L'escena a les fosques. S'obre la cortina a l'altre costat. Laura seu en una butaca, vora un angle de taula d'escriure; un llum encès al damunt. Pere en una cadira pròxima.)

PERE (greu): Només per a això, ha vingut?

LAURA: Encara no és prou?

PERE: Per a mi no és gaire, Laura! M'apena fer-li aquesta mala resposta.

LAURA: No deia que m'esperaria, sempre?

PERE: Sempre, fins que vingui com jo necessitaria.

LAURA: Ja ha arribat el moment.

PERE: No. L'ofega l'anella d'enveja d'aquells que vostè irrita amb la seva gràcia. (Pausa.) Respongui'm, sincera com és. Ha vingut per mi?

LAURA: He vingut, segura que m'esperava.

PERE: Si es veia al mirall, s'adonaria que encara li dura l'esgai. (Es separa i li enraona a distància, com a un client.) Tremola de por, de l'eixam que volta els Muntanyola, dels qui l'espia, per culpa meua, Laura!... Més de quatre dels que s'escandalitzen, voldrien ser al meu lloc; alguna d'elles, al seu.

LAURA: Si els hem de donar la raó, que sigui de seguida.

PERE: L'estimo massa per aprofitar-me d'una dona acorralada.

LAURA: Qui em va fer avorrir l'encongiment en què vivia? Es desdiu! Un altre d'aquests mitjos sants que volen i dolent!

PERE: Si sabia com l'he esperada, sense voler esperar-la!

LAURA: M'han vist entrar; algú em seguia. No em fa res que vegin que els deixo amb tots els seus plets, i els testaments, i els escrits de consciència!

PERE: El pensament no se'l deixaria.

LAURA: Per què em rebutja, després del que m'ha fet fer?

PERE: Vull que s'assereni.

LAURA: Ho diu amb la mitja rialla de quedar net de compromisos, com els qui em volen fora, prudents... covards!

PERE (li agafa les mans, enardit de sobte): I si un dia se'n penedeix?

LAURA (empesa pel nerviosisme): Fins l'oncle es creu que hi té dret!... Una perduda, em diuen!

PERE (exaltant-se més): No, perduda!; guanyada, per a mi sol!

LAURA (recalcant-se-li a l'espatlla): Viure amb gent senzilla, que no pensi coses vergonyoses, de mi, ni que siguin veritat; que no sàpiguen que sóc un rebuig. Perquè ho seré... i tant se me'n dona.

PERE: Tota la vida per a mi, feliç amb mi!

LAURA: La dona d'un altre... sempre!

PERE: La meua Laura incomparable! (Li agafa el cap i la besa reiteradament.)

LAURA: Un rebuig... (Es fa endarrera, excedida.) No... encara!... no.

PERE (gairebé amb violència): He esperat tant!... deixa'm fer! (Vol tornar a besar-la però ella se separa, estremida.)

LAURA: No; no puc!

PERE (la mira, agressiu, crispat de mans): No?...

LAURA (esgotada, anhelant): No...; mai... Tots són igual...

PERE (la deixa amb esforç. S'asseu a la cadira; recalca el front a la mà): Ja ho sabia! (Ella es queda de peu dret, al mig de l'escena, es tapa la cara amb les mans, esgarriada.)

PERE (cap baix): No em miri!... Torni a casa, amb el marit; encara hi és a temps.

(L'escena a les fosques; la llum que il·lumina Laura, la fa resplendir, com una aurèola.)

LAURA (va repetint, amb els braços una mica oberts): A casa!... a casa!

(La llum es dilueix. S'aixeca la cortina. La sala de can Muntanyola, a entrada de fosc, amb una resta de llum de dia als finestrals. Hi ha encesos els llums de sobre el moble central. El sofà és arraconat contra la paret, a la dreta, i el llum de pàmpol enretirat a l'angle, apagat. Hi torna a haver la taula al mig, com al començament, els seients arrengrerats, sense ordre, vora les parets. Tomàs, de peu dret al graó de la galeria. Al darrera, les dues minyones i el mosso. Teresa, vora la taula. Al seu costat, la senyora Vilella. Laura segueix al mig de l'escena, en la mateixa actitud suplicant.)

TERESA (assenyalant Laura, despectiva): Tornar a casa!... No la sentiu? Diu que vol tornar a casa! (Profereix una rialla estrident, que els altres coregen.)

LAURA (amb suavitat): No vull pas anar-me'n. No ho he volgut mai. De debò.

TOMÀS (sarcàstic): Has perdut la memòria? Era gust teu. D'alguna cosa et devies refiar!

LAURA: Tomàs!... Si sabies!... L'oncle!... (Vol dir més, però no encerta les paraules.)

TOMÀS: Que no et vol en Peret? És amb ell que t'has d'entendre!

LAURA: No!... ningú. L'oncle...

TERESA (ràpida): Si en Pere no la vol, mossèn Serra li trobarà «acomodo».

SENYORA VILELLA: De segur. (Les minyones i el mosso riuen.)

TOMÀS: Has fet prou el que has volgut. Ara sóc jo qui et diu que te'n vagis. (Li assenjala la sortida.)

SENYORA VILELLA (a Tomàs): No t'exaltis!

LAURA: He d'anar-me'n? (Tots riuen. Mira la senyora Vilella.) Era vostè, qui em seguia?

SENYORA VILELLA (confusa): Jo?...

FILOMENA (avança una passa, acusadora): Jo també l'he vista.

LAURA (mira entorn, observa la nova col·locació dels mobles): Me n'he d'anar. (S'atura davant l'actitud desafiadora de la cunyada.) Pobra Teresa. (Es treu l'anell, a poc a poc, i el deixa sobre la taula. Teresa l'agafa, àvida, com qui recupera un dret. Laura torna a mirar-la. Diu, suaument:) No ho puc entendre! (Va cap a la porta de la dreta. Filomena se li anticipa i obre, amatent.) Gràcies a tots. (Surt, discretament. Filomena tanca la porta amb gest triomfal.)

TOMÀS (mira els reunits, que s'estan encarats, en silenci. S'acosta a la

taula, obre el calaix, treu la capsa del tabac i carrega la pipa, com al començament. De sobte, tanca el calaix amb violència, profereix, irat): ¿Què mireu, gent? ¿No teniu altra feina? (S'encara a la senyora Vilella.) Vostè, ¿què més espera? Vagi a explicar-ho a la colla del seu home!

TERESA (dolguda): Tomàs!...

SENYORA VILELLA: Deixa'l dir; ja sabem com és.

TOMÀS: Sí; ja sabem com som... Aneu, *bruixes!*...

(La senyora Vilella surt per la dreta, acompanyada de Teresa. Les minyones es fan fonedisses. Tomàs passeja amunt i avall; es fixa en la recent distribució dels mobles. S'acosta a la galeria, obre la finestra i mira l'exterior, fumant desesperadament. De sobte torna i comença a arrossegar el sofà amb l'intent de situar-lo al lloc que ocupava, d'esbiaix. Hi acosta la làmpara i l'encén. Posa la tauleta dels llibres a la vora, tot amb barroeria i desentert. Teresa passa de dreta a esquerra per la galeria i observa les maniobres de l'home. Ell s'ha assegut al sofà, amb mirament com si fos a l'església. Amb la mateixa desesma agafa un llibre de la tauleta, el mira de per tot, el fulleja amb mà groixuda i torna a deixar-lo amb un cop sec. Teresa se'n torna, capbaix, abatuda. Tomàs s'aixeca, va cap a la finestra, es gira, mira el sofà. Es lleva la pipa de la boca i la llença a terra. Va acostant-se al sofà i s'hi asseu. Torna a agafar el llibre, el mira, el gira, d'una mà a l'altra, com si no sabés què fer-ne.